уудай пролетаринар, нэгэдэгты!

46-дахи жэлээ гарана

УРЯАД ҮНЭН

Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

(11998) | 1969 оной апрелиин 20, воскресени | Сэн 2 мүнгэн

САБШАЛАН ДЭЭРЭ—ТЕХНИКЭ

Наг шэбхэ зөөхэ, тарааха, һубаг ханааб татаха, сабшалан борнойлхо, намаг хатааха гэхэ мэтэ ажал ехэтэй хүдэлмэри машина, техникын хүсөөр хэгдэдэг болоо байна. Энэ хабартаа «Восточные Саяны» колхоздо тусхай лугомелиоративна бригада эмхидхэгдэжэ, тэрэнэй бригадираар Н. Сороковиков томилогдобо.

Мүнөө энэ бригадада мөөртэй 5 трактор, «ДТ-54» болон «ПБ-35» гэжэ тракторнууд үгтэнхэй. Сабшалан һайжаруулха хоёр һарын эхилһэнһээ хойшо энэ бригада Галбайн отделенидэ 360 тонно. Таалын отделенидэ—296 тонно наг шэбхэ гаргажа дүүргээд, эдэ үдэрнүүдтэ Хуурай-һубагай, Таһархайн отделенинүүдтэ хүдэлхэеэ гаранхай. Мүнөө һайрамаар добо газараа уһалха, хүнгэн борнойгоор хоёр тээшэнь борнойлхо даабаритай.

Колхознай наг шэбхэ сабшалан дээрэ тарааха хүдэлмэриие оньһожоруулха зорилгоор тракторай томо балуурнуудые хэжэ эхилээ.

— Манай хэхэ хүдэлмэри ехэ. Шугы бургааһа сэбэрлэхэ, намаг хатааха, ханааб татаха хэрэгтэй. Тиимэһээ бригадамнай шэнэ техникэ нэмэжэ үшөө абтаха юм — гэжэ нүхэр Сороковиков мэдүүлнэ.

Б. БИРБАЕВ.

Түнхэн.

1969 ОНОЙ МАЙН 1-дэ ЗОРЮУЛҺАН КПСС-эй ЦК-гай УРЯАНУУД

...измда эсэргүү, эб найрамдалай ... партиин ба социализмын ... ажалшадай һанал нэгэд... дэлхэйн удэр—Майн I болтогой!

...оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

...мүнхэ интернациональна һургаал, социализм ... илалтын түлөө тэмсэлдэ бүхы оронуудай ... замые заагша одон—марксизм-ленинизм мандаха ...

...Энгельсын революционно һургаалые сэсэн мэргэ... Коммунис партиие эмхидхэн байгуулаг... дэлхэйн түрүүшын хүдэлмэришэд, таряашадай со... хүтэлбэрилэгшэ — Владимир Ильич Ленинэй ... үедэ оршон мандаг лэ!

...шэн зоригтойгоор байгуулагша, ажалшадай ... эб найрамдалай, зол жаргалай түлөө эрэлхэг ... совет арадта алдар соло!

...коммунизм байгуулхын түлөө тэмсэлэй түрүү ... ударидахы хүсэн — Сэведүүдэй ороной баатар ... анги мандаха болтогой!

...эдэбхитэйгээр байгуулалсагша — баатар габь... таряашад мандаха болтогой!

...социалис гүрэнэй эбдэршэгүй бата үндэһэ һуури ... ангиин ба колхозно таряашадай холбоо бари... хүгжэг, һалбараг лэ!

...общество эдэбхитэйгээр байгуулалсагша—совет ... интеллигенци мандаха болтогой!

...арадуудай аха дүүгэй хани барисаан, эбдэршэ... ... хэтын хэтэдэ оршог, һалбаран мандаг лэ!

...заабаһан замаар коммунизмын илалта тээшэ совет ... хүтэлэн жолоодогшо, Советскэ Союзай ... мандаха болтогой!

...Союзай ажалшад! Коммунис партиин ленинскэ ... нягтаар эмхидэн жагсагты!

...арадай агууехэ, эбдэршэгүй бата нэгэдэл ман...

...засаг түрын бодото зургаанууд — ажалшадай ... Соведүүд мандаха болтогой!

...демократи хүгжэг, бэхижэг лэ, ороноо хүтэл... ажалшадай эдэбхи хэшээл улам урган бадараг лэ!

...ажахы эрхилэлгын һургуули, коммуниз... —Совет профсоюзууд мандаха болтогой!

...общество эдэбхитэйгээр байгуулалсагшад— ... мандаха болтогой!

...партиин үнэн туһалагшад ба резерв, коммунизм байгуулагша залуушуулай түрүү отряд—Ленинскэ ком... болтогой!

...сэрэгшэд! Сэрэгэй, политическэ бэлэдхэлдээ шэнэ ... туйлагты, һэримжэтэй байгты, империалистнуу... ... түримхэй аашануудые саран зайсуулхаар ... байгты!

...Союзай баатар габьяата Зэбсэгтэ Хүсэнүүд мандаха ...

...Эхэ ороной нангин хилэнүүдые эрэлхэгээр сахиг... совет пограничнигуудта алдар соло!

...Союзай ажалшад! Политическэ һэримжэеэ бүри ... Социализмын, амгалан байдалай дайсадай харша ... болгон, нэгэдэл, журам болон эмхидхэлээ бэ...

20. Советскэ Союзай ажалшад! Табан жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө, Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойе эрхим һайнаар угтахын түлөө социалис мүрысөөнэй туг бүри дээрэ үргэе.

21. Коммунис ажалай ударнигууд ба коллективүүдтэ алдар соло!

Үйлэдбэриин түрүүшүүл болон үүсхэлшэдтэ алдар соло!

22. Советскэ Союзай ажалшад! Эрдэм, техникын туйлалтануудые үйлэдбэридөө түргэнөөр нэбтэрүүлхын түлөө тэмсэгты! Мүнөө сагай эрдэм, техникэ оролдосотойгоор шудалагты!

23. Хүдэлмэришэд, инженернүүд болон технигүүд! Үйлэдбэриин ашаг үрые бүхы аргаар дээшэлүүлэгты! Үйлэдбэриин фонднуудые, түүхэй эд ба материалнуудые бүри һайнаар ашаглахын түлөө, предприятинуудай проектнэ хүсэ ашаглалгада оруулха болзор хорооохын түлөө тэмсэгты!

24. Советскэ Союзай ажалшад! Коммунизмын илалта туйлахын тула эгээл шухала, эгээл гол зүйл болгошо ажалай бүтээсые саг үргэлжэ дээшэлүүлэгты! Хүдэлмэриин минута бүхэниие хүсэд бүрин ашаглахын түлөө тэмсэгты!

25. Арадай ажахын хүдэлмэрилэгшэд! Үйлэдбэриин техническэ хэм хэмжээе оролдосотойгоор дээшэлүүлэгты! Үргэлжэ дээрэнь оньһожоруулагты, автомадаар зэбсэглэгты! Продукциин шанарые бүхы аргаар һайжаруулагты, өөрынь үные хямдаруулагты!

26. Советскэ Союзай ажалшад! Ажалда, ниитын зөөридэ коммунис ёһоор хандадаг байхын түлөө, арьбалха алмахын түлөө, гамтай хямгатайгаар ашаглахын түлөө тэмсэгты!

27. Колхознигууд, совхозуудай хүдэлмэрилэгшэд, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд! Түсэбтэ табан жэлэй даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө тэмсэгты! Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлэгты, газар таряалангай, мал ажалай продукциин өөрынь үные хямдаруулагты!

28. Хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд! Хабартаа хэгдэдэг газар таряалангай хүдэлмэриин эрхим шанарай түлөө тэмсэгты, орооһо таряа, мяха, һү ба хүдөө ажахын бусад продуктнуудые үйлэдбэрилгээ бүхы аргаар арьбадхагты!

29. Хүдөө ба уһанай ажахын хүдэлмэрилэгшэд! Газараа шанаржуулха, хими хэрэглэхэ, хүдөө ажахыгаа үргэлжэ дээрэнь оньһожоруулха программа бодото дээрэнь эдэбхитэйгээр бэелүүлэгты!

30. Хүдэлмэришэд болон колхознигууд, промышленностиин ба хүдөө ажахын мэргэжэлтэд! Үйлэдбэреэ бүри болбосоноор эрхилдэг болоогты, ажалаа эрдэм ухаанай заабариин ёһоор эмхидхэгты, түрүү дүй дүршэл үргэнөөр нэбтэрүүлэн дэлгэрүүлэгты!

31. Совет эрдэмтэд, конструкторнууд, инженернүүд болон технигүүд! Научно-техническэ дэбжэлтын эршэ дэлисые улам түргэдхэхын түлөө эдэбхитэйгээр тэмсэгты!

32. Худалдаа наймаанай, ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангадаг хүдэлмэрилэгшэд! Хүн зоной эрилтэ хангалгын шанарые улам дээшэлүүлэгты, совет хүнүүдэй хэрэглэмжые хүсэд дүүрэн, бүри һайнаар хангагты!

33. Литература болон искусствын ажал ябуулагшад, соёлой хүдэлмэрилэгшэд! Совет искусствын партийна, арадай шэнжэ шанартай байлгые, суртал бодолой тугые бүри дээрэ үргэгты, уран шадабаряа улам нарижуулагты, коммунизм байгуулагшадые политическэ, ёһо заншалай, һайн һайханай талаар хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ бүхы хүсэеэ, хаба шадабаряа зорюулагты!

34. Гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэд! Арадай гэгээрэлэй хэрэгые бүхы аргаар нарижуулан һайжаруулагты! Ажалшадые коммунис ёһоор хүмүүжүүлгэдэ бүри эдэбхитэйгээр хабаадагты!

35. Элүүрые сахилгын, физкультурын хүдэлмэрилэгшэд! Хүн зондо медицинскэ туһаламжа үзүүлэлгэеэ улам һайжаруулагты! Орон дотороо олониитын физкультурна хүдэлөө дэлгэрүүлэгты!

36. Коммунистнууд! КПСС-эй XXIII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө, табан жэлэй түсэб болзорһоо урид дүүргэхын түлөө тэмсэгшэ олониитые шадамараар хүмүүжүүлэгты, эмхидхэгты!

37. Хүбүүд болон басагад! Марксистско-ленинскэ теори, эрдэм болон техникын туйлалтануудай дээжые оролдосотой нэтэрүүгээр шудалагты! Революционно уг зорилгонуудта үнэн байгты, коммунизм байгуулгын хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсагты!

38. Пионернүүд болон һургуулиинхид! Совет Эхэ орондоо үнэн зүрхэнһөө дурлагты, һайнаар һурагты, ажалые хүндэлэгты! Ленинэй хэрэгэй түлөө, коммунизмын түлөө эдэбхитэй тэмсэлшэд болохоор бэеэ бэлдэгты!

39. Хүдэлмэришэн ангиин, бүхы ажалшадай марксистско-ленинскэ дайшалхы манлай, империализмда эсэргүү, хүн түрэлтэнэй арюун һайхан хүсэл болоһон — коммунизмые дэлхэй дээрэ мандуулхын түлөө эгэршэгүй бата тэмсэлшэдтэ — коммунис болон хүдэлмэришэнэй партинуудта аха дүүгэй амар мэндэ!

40. Марксизм-ленинизмые, пролетарска интернационализмые үндэһэ болгодог бүхы дэлхэйн коммунистнуудай нэгэдэл, эмхидэл улам бэхижэг лэ!

41. Ээрхэг булимтаралгын, хүсэрхэлгын ба дайнай империалис политикада эсэргүүсэн тэмсэгшэ, бүхы түрүү үзэл бодолтоной нэгэдэл болон эмхидэл мандаха болтогой!

42. Социалис оронуудай арадуудта аха дүүгэй амар мэндэ! Октябриин агууехэ хэрэгэй илалтата бэелэл, уласхоорондын хүдэлмэришэн ангиин түүхэтэ туйлалта болгошо дэлхэйн социалис байгуулалта улам хүгжэг, бэхижэг лэ!

43. Социалис оронуудай ажалшад! Хани барисаан ба нэгэдэлээ бэхижүүлхын түлөө, социалис гүрэнүүдэй хоорондын аха дүү ёһоной харилсаа саашаданъ хүгжөөхын түлөө тэмсэгты!

Социализмын дайсадай хорото аашанууд тушаа һэримжэтэй байгты!

Пролетарска интернационализмын тугые бүри дээрэ үргэе!

44. Монополис капиталда эсэргүүсэн, ажалшадай политическэ, социально-экономическа эрхын түлөө, социалис уг зорилгонуудай илан мандахын түлөө шэн зоригто тэмсэлшэ, капиталис оронуудай хүдэлмэришэн ангида аха дүүгэй амар мэндэ!

45. Империализмда эсэргүү, национальна талаараа бэеэ даахын, сүлөөтэ байдалай түлөө, демократиин ба социализмын түлөө тэмсэлдэээ арадуудай амжалта туйлаха эшэ нүхэсэл болгошо социализмын ба национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй хүсэнүүдэй холбоо барисаан мандаг, бэхижэг лэ!

46. Империализмда эсэргүүсэн, бэеэ даанхай байдалаа бэхижүүлхын түлөө, социальна хүгжэлтын түрүү замай түлөө тэмсэгшэ, национальна һаяын гүрэнүүдэй арадуудта халуун амаршалга!

47. Империализм ба расизмда эсэргүүсэн, сүлөөтэ байдалай, национальна талаараа бэеэ даадаг болохын түлөө тэмсэгшэ, колониальна ба дулдыданги оронуудай арадуудта халуун амаршалга!

48. Түрмэ шоронгууд ба фашис хяндангууд дотор тамалагдан зобожо байгшадта, капиталис ба колониальна дарлалтада эсэргүүсэн, арадуудай сүлөөтэ байдалай түлөө, социализмын түлөө эрэлхэг зоригтой тэмсэлшэдтэ аха дүүгэй амар мэндэ!

49. Американска империализмын ээрхэг түримхэй ябуулгада эсэргүүсэн, Эхэ оронойнгоо сүлөөтэ, бэеэ даанхай байдалай түлөө баатар габьяатайгаар тэмсэжэ байгаа эрэлхэг зоригто вьетнам арадта аха дүүгэй амар мэндэ!

50. Дэлхэйн арадууд! Сүлөөдэ дуратай вьетнам арадта эсэргүү түримхэй дайгаа дары зогсоохо эрилтэ США-гай урда эрид шууд табигты!

Американска империалистнууд Вьетнамһаа гаража тонилог лэ!

51. Европын оронуудай арадууд! Дэлхэйн арадууд! ФРГ-дэхи реваншизм ба несфашизмда эсэргүүсэн тэмсэгты, бүхы Европын амгалан байдалда, эб найрамдалда аюул тохёолдуулжа байгаа Баруун Германиин милитаристнуудые ядерна зэбсэгтэ хабаадуулха ябадал буруушаан тэмсэгты!

52. Европын оронуудай арадууд! Европодохи аюулгүй байдал бэхижүүлхын түлөө, Европын арадуудай хоорондохи хани холбооe, хүршэ ёһоной харилсаае хүгжөөхын түлөө бүри эдэбхитэйгээр тэмсэгты!

53. Империализмын хорото аашануудта эсэргүүсэн, ээмдэгдэһэн араб газар дайда дээрэһээ Израилиин ээрхэг түримхэйшүүлэй сэрэгүүдые гаргуулхын түлөө тэмсэгшэ араб оронуудай арадуудтай совет арадай һаналаа нэгэдэн талархалга улам бэхижэг, хүгжэг лэ!

54. Арадуудай эб найрамдалай, хани барисаанай политика, хархис ябуулгада ба дайнда эсэргүүсэн тэмсэгшэ, бүхы антиимпериалис, амгалан байдалда дуратай хүсэнүүдэй эмхидэн жагсалгын политика — Советскэ Союзай ленинскэ гадаадын политика мандаха болтогой!

55. Манай ороной арадуудай хани барисаанай, зол жаргалай бата хэрэм, амгалан байдалай ба хүгжэлтэ дэбжэлтын найдамтай түшэг—Совет Социалис Республикануудай Союз мандаха болтогой!

56. Марксизм-ленинизмын туг доро, Коммунис партиин хүтэлбэреэр—манай орон дотор коммунизмын түгэс илалта туйлахын түлөө тэмсэлэй шэнэ илалтанууд тээшэ урагшаа дабшая!

57. Хүн түрэлтэнэй гэгээн гэрэлтэ ерээдүй — Коммунизм мандаха болтогой!

Советскэ Союзай Коммунис партиин Централььна Комитет.

...СЛОВАКИИН КОММУНИС ПАРТИИН ЦЕНТРАЛЬНА ...ЕДЭЙ НЭГЭДЭХИ СЕКРЕТАРЬ НҮХЭР ГУСТАВ ГУСАГТА

...нүхэр Гусак!

...киин Коммунис партиин Централььна Комитедэй ...секретаряар һунгагдаһантайтнай — чехословак ком... зүгһөө Танда ехэ этигэл найдабари үзүүлһэн... ...амдуулан, Танине Советскэ Союзай Коммунис ...Централььна Комитет халуунаар амаршална.

...ажалшадай хэрэгэй түлөө, обществын ажабайдал... дүүргэдэг хүтэлбэрилхы үүргые бэхижүүлхын ... дотор социализмын байдал батадхахын түлөө ... бата, сэхэ шууд тэмсэлшэ гэжэ, марксизм-ле... пролетарска интернационализмын хараа бодол, ...тай, бусад аха дүү социалис оронуудтай Социа...киин бата хани барисаа хангалгын хараа бодол ...алдаг ажал ябуулагша гэжэ совет коммунист... ороной ажалшад мэдэнэ. Чехословак арадай со...тануудта тохёолдоошо аюулые зайсуулхын түлөө ... хурса болоһон оршон байдалда Та эрэлхэг зо... сэхэ шууд хараа бодол баримталһан, коммунис ...эгыгөөр мэдэрһэн байнат.

...акиин Коммунис парти өөрынгөө Централььна ...тэлбэреэр марксизм-ленинизмын агууехэ тугые ... ябаха гэжэ этигэнэбди.

...байгуулалтын мүнөөнэй шухала, орёо зорилго... ...алтатайгаар шиидхэхыень, зохёон байгуулхы ... илалтануудые туйлахыень, оронойнгоо арадай ...өөн дэбжээхыень Чехословакиин коммунистнууд... ...зондо энэ ушараар дашарамдуулан хүсэнэбди.

...Союзай, Чехословакиин Социалис Республикын ...е, харилсаа холбооe саашаданъ хүгжөөлгын. ...үнэн эшэ нүхэсэл — КПСС, КПЧ-гэй нэгэдэл ...г лэ.

...амаршалга хүргэгшэ

Л. БРЕЖНЕВ,

...етскэ Союзай Коммунис партиин Централььна Комитедэй Генеральна секретарь.

... апрелиин 18.

...ЁҺОНОЙ АЙЛШАЛАЛГА

...оронын министр ге... Жамьянгиин ... түрүүтэй Монголой ...оронын сэрэгэй делегаци СССР-эй оборонын министрэй уряалаар апрелиин 18-да албанай хэрэгээр хани ёһоор Москвада айлшалжа ерээ. (ТАСС).

Александр Нефедович Иванов «Сельхозтехникэ» нэгэдэлэй Оронгын отделениин эрхим хүдэлмэришэдэй нэгэн юм. В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойн хүндэлэлэй мүрысөөндэ оролсоһон энэ нүхэр ажал хүдэлмэридөө амжалта туйлана. Мүнөө хүдөө ажахын техникэ заһабарилхадаа үдэр бүриингөө даабариие 140—150 процент дүүргэнэ. Зураг дээрэ: А. Н. Иванов.

А. КНЯЗЕВАЙ фото.

БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

НҮХЭР Р. С. САФРОНОВЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-ЭЙ ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Республикын партийна болон совет органуудта олон жэл, үрэтэй һайнаар хүдэлһэнэйнь түлөө, 60 наһатай болоһонтойнь дашарамдуулан, тусхайта пенсионер нүхэр **Сафронов Роман Савельевичые** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха.**

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. ХАХАЛОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь К. МАСЛОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1969 оной апрелиин 18.

БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

НҮХЭР А. О. НАГАСЛАЕВЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-ЭЙ ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Хэблэлэй газарта олон жэл, һайнаар ажаллаһанайнь түлөө, 60 наһатай болоһонтойнь дашарамдуулан, Улаан-Үдын аймагай «Коммунизмын туяа» гэжэ газетын редакторай орлогшо нүхэр **Нагаслаев Анисим Ор-бодоевичые** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. ХАХАЛОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь К. МАСЛОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1969 оной апрелиин 18.

БАЯН УРГАСЫН ТҮЛӨӨ

Манай хөөрэлдөөн

Сэлэнгэ нютагта дүй дүршэлөөр баян кукурузашад олон. Тэдэнэр жэлһээ жэлдэ кукурузын үндэр ургаса абахын түлөө хүсэ шадалаа гамнангүйгөөр хүдэлнэ. Тэдэнэй нэгэн — Химнын совхозой үнинэй кукурузашан Бимба Жамбаловтай манай корреспондент Ц. Доржиев һаяшаг уулзажа, тэрэнэй хэжэ байһан ажал хүдэлмэри болон саашанхи хараа түсэб тухайнь хөөрэлдэһэн байна.

Асуудал: Нёдондо ажалайтнай үрэ дүн ямар байгааб, Бимба Ринчинович, хөөрэжэ үгыт.

Харюу: Манай совхозой кукурузашад 1968 ондо бараг һайн ургаса абаһан байна. Минии даадаг звено 250 гектарай тус бүриһөө 300 центнер кукурузын набша намаа хуряаһан юм.

Асуудал: Энэ жэлдэ хэды гектар газарта кукуруза тарихабта? Ургасаяа улам дээшэлүүлхэ талаар ямар юумэ хэжэ байнабта?

Харюу: Кукуруза тариха газарнай үргэдхэгдэхэгүй. Зүгөөр үбэл байхаһаа эхилжэ поли дээрээ 2200 тонно наг шэбхэ гаргаабди. Мүн лэ эндээ аммиагтай уһа оруулһан байнабди. Совхоздомнай минеральна үтэгжүүлгын бага байһан дээрэһээ манай звенодо оройдоол 50 центнер үгтөө юм. Энэмнай тон бага гээшэ ааб даа.

Асуудал: Танай звено бүхэли жэлэй туршада поли дээрээ хүдэлдэг гээшэ гү?

Харюу: Үгы. Кукурузашадые элдэб ондоо ажалда табижа, хараалһан хүдэлмэримнай саг үргэлжэ һаатуулагдана. Паар тон бага хахалагдана.

Асуудал: Тарилгынтнай газар бүхыдөө уһалагдадаг гү? Газараа ямараар уһалнабта?

Харюу: Бүхы газараймнай оройдоол 50 гектарынь уһалууриин юм. Бүришье ехэ газар уһалжа болохо байгаа. Теэд уһа бүлэдэг хоёр станци бии аад, эбдэржэ, гарһаа гаранхай. Уһа урадхуулдаг соргонуудшье үсөөдэнэ. Һаянайл уһа бүлэдэг нэгэ шэнэ станцитай боложо, мүнөө газараа үдэр һүнигүй уһалжа эхилэнхэйбди.

Асуудал: Нёдондо куузику тариһан байнат. Ургасань хэр зэргэ һэм? Энэшье жэлдэ тариха байнат...

Харюу: Нёдондо арбаад гектарта куузику эгээл түрүүшынхеэ таряа бэлэйбди. Ургасань муу байгаа. Хэһэн ажалнай миил һалаа һэн. Энээниие тарихын тулада тусхай сеялкэнүүд хэрэгтэй. Одоошье энэ жэлдэ куузику таридаг сеялкэтэй болообди. Энэ жэлдэ 45 гектар газарта куузику тарихамнай. Оролдоод, һайнаар харууһалаад байбал, үндэр ургаса хуряагдангүй яаха һэм.

Асуудал: Танай звеногой кукурузашад хэр урма зоригтойгоор хүдэлжэ байнаб?

Харюу: Манай звеногой кукурузашад түсэбтэ табан жэлэй дүрбэдэхи жэлдэ хэзээ хэзээнэйхиһээ урма зоригтойгоор ажаллажа байна. Бидэ, кукурузашад, абаһан социалис уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэхын тулада бүхы хүсэ шадалаа гарганабди. Агууехэ багша Владимир Ильич Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойе нэрэтэй түрэтэйгөөр угтаха зорилго урдаа табинхайбди.

Вологодско область. Череповецкэ металлургическа заводто 2700 кубометрэй багтаамжатай доменно пеэшэн түрүүшын шэрэм гаргажа эхилбэ. Энэ пеэшэн жэл соо миллион 800 мянган тонно шэрэм гаргаха хүсэтэй юм. Зураг дээрэ: Череповецкэ заводой доменно шэнэ пеэшэн.

ТАСС-ай фотохронико.

ЛЕНИН ТУХАЙ, ПАРТИ ТУХАЙ, АРАД ТУХ

ГҮНЗЭГЫ БОДОЛ, ЕХЭ МЭРГЭЖЭЛ ХЭРЭГТЭЙ

Буряадай уран зохёолшодой VI съезд тусгаар үе сагта — В. И. Ленинэй 100 жэлэй ойдо бүгэдэ арадай бэлэдхэлэй үедэ — болобо гэжэ үгэ хэлэһэн хүн бүхэн тэмдэглээд, уран зохёолшод хадаа энэ түүхэтэ ойе нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын түлөө тэмсэжэ байһан совет хүнүүдэй асари ехэ ажалай габьяануудаар ажал хүдэлмэреэ хэмжэхэ, зорилгонуудаа хараалха ёһотой гэжэ хэлэбэ.

Тиимэшье байнгүй аргагүй. Жэшээнь, ЛВРЗ-гэй үнинэй хүдэлмэришэн, **СССР-эй Верховно Соведэй депутат Б. З. Поздеев:** «Манай Буряадай хүдэлмэришэн анги республикынгаа зохёолшодһоо эрхим һайн, үнэхөөр туһа абамаар номуудые хүлеэнэ, совет арадай, хүдэлмэришэн ангиин түлөөлэгшэдэй дайшалхы габьяа, тэдэнэй эрмэлзэл, һайхан сэдьхэл, ехэ хэрэг харуулһан роман, туужануудые уншахаяа хүсэнэ. Теэд иимэ номууд тон хомор, байгаашье хадаа уншагшадай һанаһанда хүрэнэгүй. И. Калашниковай «Һүүлшын сухарилга», Б. Мунгоновой «Харьялан урдаа Хёлгомнай», А. Бальбуров Д. Хилтухин хоёрой «Амиды ябахыеш захирнаб» гэһэн номуудта адли эрхим зохёолнууд хомор, илангаяа Буряадай хүдэлмэришэн анги тухай зохёолнууд үгы гэхэдэ алдуу болохогүй. Б. Мунгоновой «Эшэрхэг наһан», Ц. Дамдинжаповай «Сахилгаан хүлэгүүд», Ч. Цыдендамбаевай «Соном Гармаев» болон В. Петоновой, Д. Дамбаевай хэдэн шүлэгүүдһээ ондоо ехэ зохёолнууд һанагдахагүй байна» — гэжэ хэлээ.

Нүхэр Поздеевэй эдэ үгэнүүд тон зүб, сошордомо дохёо мэтээр съезд дээрэ дуулдаа. Теэд Д. З. Жалсараевай элидхэл соошье, тус элидхэл тушаа хэлэһэн зохёолшодой үгэнүүд соошье ехэ һанаагаа зобожо байһанай тэмдэг үзэгдэнгүй үлэһэниинь гайхалтай байба. Тус асуудалаар съезд дээрэ тусхай хөөрэлдөөн болоогүй. Энэ гэмшэлтэй. Юундэб гэхэдэ, Буряадай уран зохёолшод Совет засагай үедэ өөрын хүдэлмэришэн ангитай болоһон түрэл арад тухайтаа удха түгэлдэр роман, туужануудые бэшэхэ шадалтай болонги ха юм. Жэшээнь, **поэт Николай Дамдиновай** съезд дээрэ хэлэһээр, манай Буряадта ондо ондоо маягтай, баян дүршэл мэргэжэлтэй, үзэл бодолоор хурса зохёолшод олошороо. Богонихон новеллэнүүдэй балагуудһаа бүридэһэн шэнгишье һаа, эпическэ дэлисэтэй романуудые бэшэдэг Ч. Цыдендамбаев, публицистическэ һудаһатай зохёолнуудай автор А. Бальбуров, мүнөөнэй байдалай хурса зүрилдөөнүүдые зүбөөр харуулжа һураһан залуушуул, научно-фонтастическа темэдэ дүршэлөө олоһон В. Митыпов болоод бусад зохёолшодой арга боломжо манай литературын ехэ шадалтайе гэршэлнэ гэжэ тэрэ хэлээ.

Энэ арга боломжые Буряадай Уран зохёолшодой холбоон, партиина организаци зүбөөр хэрэглэхэ, хэн ямар темэдэ юу бэшэжэ асарнаб гэжэ хүлеэгээд байнгүй, харин гэзгэлдэ ороһон һалбаринуудтаа зохёолшодойнгоо анхарал хандуулха, тэдэнэрэй шэнэ темэдэ аһахадань али болохо аргаар туһалха зэргэтэй гэшэл. Имагтал иимэ хүдэлмэриие Уран зохёолшодой холбооной «Байгал» журналай хэдэ жэлэй урда тээ эдэбхитэй ябуулга хэһэнэй ашаар «Харьялан урдаа Хёлгомнай» гэжэ эрхим роман хүдөөгэй темэдэ бэшэгдэһэн гэжэ **уран зохёолшо А. А. Бальбуров** хэлээ. Имагтал энэ романай һүүлээр лэ Ц. Жимбиевэй «Талын харгынууд», В. Сергеевэй «Һайхан үдэр», Ш. Бадлуевай «Хүнэй шарай» гэһэн романууд ба олон шэнэ туужанууд бии болоһон байна бшуу. Тиимэһээ уран зохёолшодтой тусгаар хүдэлмэри ябуулаад байбал, хүдэлмэришэн анги тухай эрхим зохёолнуудай мүндэлхэнь дамжаггүйл.

Роман, туужанууд хэды олоор бэшэгдөөшье, хэрбээ тэдэ удхаар һула, партиина һудалгүй, мүнөө үеын байдалые зүбөөр харуулжа шадаагүй байбал, арадта хэрэгтэй юумэн болохогүй гэжэ съезд дээрэ үгэ хэлэгшэд мүн лэ тэмдэглэбэ. Уран зохёолшод **Д. Д. Хилтухин, А. А. Бальбуров,** шэнжэлэгшэд **А. И. Уланов, В. Ц. Найдаков** болон бусад илангаяа залуу бэшэгшэдэй дунда хүмүүжүүлгын, һуралсалай хүдэлмэриие һайжаруулха тухай хэлээ. Тэдэнэр Уран зохёолшодой холбооной дэргэдэхи прозын, поэзиин ба драматургиин секцинүүд хүдэлмэреэ орхижорхёо, залуу бэшэгшэдэй дунда марксистско-ленинскэ сургаал шудалха хүдэлмэри мууса ябуулагдана гэжэ зүб шүүмжэлбэ. Уран зохёолшодой холбооной энэ хүдэлмэри тухай элидхэлшэ Д. З. Жалсараев, нэмэлтэ элидхэл хэһэн А. И. Уланов миин лэ хооһон үгэнүүдээр дурдаад үнгэршоо. Тэдэнэр хэлэһэн үгэнүүдээ жэшээнүүдээр баримталаагүй. Тиимэһээ зарим залуу бэшэгшэдэй, мүн нэрэтэйшье болоһон уран зохёолшодой гүүрһан дороһоо гарашаһан удхынгаа талаар ахир гү, али ямаршье туһагүй зарим зохёолнууд тухай съезд дээрэ хөөрэлдөөн болоогүй. Мүн уран зохёолой эгээл дайшалхы жанр — рассказ мүнөө буряад литературын эгээл гээгдэнги хубинь. Тэрэнэй удха тухай, дайшалхы үүргээ ямараар бэелүүлжэ ябаһан тухайнь элидхэлшэ, мүн үгэ хэлэгшэд съезд дээрэ һаналаа ехэ хандуулбагүй.

Хэблэгдэжэ тунхаглагдаһан роман, тууже, рассказ, очерк бүхэн зохёолшодой гражданска, политическэ үүргээ ямараар бэелүүлжэ ябаһантай нягта холбоотой. Дэлхэй дээрэ бэе бэедээ харша ангита общественнуудай оршон байгаа сагта үзэл бодолой талаар эбсэшэгүй тэмсэл боложол байха, энэ тэмсэл мүнөө үедэ илангаяа хурсадаха. Зохёолшодой үнэн үгэ хэблэл, радиогоор үдэр бүри дуулдажа байха, партиина публицистикэ, очерк, рассказ хэрэглэгдэхэ ёһотой ха юм. Тиимэһээ энэ хүдэлмэри Уран зохёолшодой холбооной үдэр бүриин ажал, зорилго мүн болоно. Энээн тухай КПСС-эй обкомой секретарь А. А. Бадиев съезд дээрэ үгэ хэлэхэдээ тусгаар тогтоһон байна.

ТЕАТРАЙ РЕПЕРТУА[Р] ЗОХЁОЛШОДОЙ ХЭР[ЭГ]

Зохёолшодой ямараар хүдэлһэнһөө Буряадай театрнуудай, хүдөөгэй уран һайханай бүлгэмүүдэй ажал хэрэг мүн лэ дулдыдадаг. Энэ темэдэ элидхэлшэ тогтоходоо, зохёолшод һүүлэй үедэ яһала олон дуунуудай үгэ, сценэ дээрэһээ уншагдаха үгүүлэл, басни, зүжэгүүдые бэшээ гэжэ тэмдэглэбэ. Ц. Галсановай, Д. Дамбаевай, Д. Улзытуевай, Ц. Жимбиевэй ба бусад поэдүүдэй үгэнүүдтэй дуунууд, Н. Балданогой либреттоор табигдаһан балет, оперонууд, Ц. Шагжинай, Н. Дамдиновай, Ц. Галановай пьесэнүүдээр табигдаһан зүжэгүүд республикымнай олониитэдэ мэдээжэ болоһон. Гэхэтэй хамта, энэ шухала темээр съезд дээрэ тусхай хөөрэлдөөн болоогүй. Тэндэ театрнуудай хүдэлмэрилэгшэд, республикын культурын министерствынхид, композиторнууд байбашье, нэгэниинь шье энэ асуудалаар үгэ хэлэнгүй үнгэршэһэн байна. Энэ юун дээрэһээ болооб гэхэдэ, элидхэлшын театр зохёолшод хоёрой хоорондохи харилсаан тухай тогтоогүй, тэдэнэй дунда ушардаг хүшэр хүндэ асуудалнуудые болотоор элирүүлээгүй, шүүмжэлэлгүйгөөр, миин лэ зарим тэды һайн баримтануудые дурдаад лэ гарашаһанһаань болоо гэжэ һанамаар.

Мэдээжэ драматургнуудһаа гадна, һүүлэй үедэ поэт Н. Дамдинов, прозаик Ц. Галанов хэдэ хэдэн зүжэгүүдые бэшэһэн, табюулһан байгаашье һаань, залуу драматургнуудай зүжэг бэшэлгэ оостой зандаа. Гансахан Б. Галсановай «Этигэл» энэ дутагдалые хүсэлдүүлжэ шадахагүй байна. Хэнэйшье мэдэһээр, зүжэг бэшэлтэ бэлэн хэрэг бэшэ. Тиимэл хадань бүри ехэ хөөрэлдөөн съезд дээрэ болохо байгаа. Илангаяа залуу зүжэгшэдтэ театрай зүгһөө ямар туһаламжа үзүүлэгдэдэг бэ, тэдэнэртэ артистнууд, режиссёрнууд анхаралаа табидаг гү, мүн Уран зохёолшодой холбооной драматургиин секци ямараар хүдэлдэг бэ гэхэ мэтэ асуудалнуудта съезд дээрэ харюу үгтэнгүй үлэшэһэниинь гэмшэлтэй. Тииһээ тинтэрээ республикымнай Х. Намсараевай нэрэмжэтэ буряад театр, хүдөөгэй арадай театрнууд с[...] бихэ зүжэг оложо ядаһаар, орол[...] **афишануудта буряад драматурги[...]** байһан зандаал ха юм. Энэ хал[...] зохёолдомнай зүжэг бэшэлгын [...] гөөр ябажа байһые гэршэлнэ бшуу[...] жанрта театрай, зохёолшодой хо[...] **тусгаар анхаралай хандуулагдаа[...]** һайн зүжэгүүдэй бэшэгдэхэ арга бо[...] тамнай бии. Энээниие гүрэнэй хэ[...] табигдажа байгаа Ц. Шагжинай [...] хан буряад театрта абтаһан Н. Д[...] жи Банзаров» гэжэ драма гэршэл[...] матургнуудай туһалаад, театрай [...] бал, манай уран зохёолшод эрхи[...] бэшэхэ аргатай. Тиимэһээ Буряадай [...] шодой холбооной драматургиин се[...] гэлжэ хүдэлгэдэг болгохо гэһэн үг[...] нууд шухалын шухала хэрэг үйл[...] зэргэтэй байна.

Гунгаа ЧИМИТОВ
Баснийн хэлэ һунгаад,
Байлдана хэнтэйшьеб
Гунгаа.

Никифор РЫБКО
— «Загаганай хүбүүн» гэжэ
Заримдаа өөрыгөө
нэрлэгшэб.

хүдөө буряад нютагуудта үсөөхэноор эльгээгдэнэ. Тиихэдэ ород тосхон болон нютагуудта буряад номуудай олоор эльгээгдэдэгынь гайхалтай. Үхибүүдтээ буряад номуудые ойро шаларай магазинуудаар оложо ядахадаа, түрэлхидынь Улаан-Үдэ ерэхэ ушартай болодог байна. Арайл гэжэ хүдөөһөө ерэхэдэнь, олонхи ушарта Улаан-Үдын номой магазинуудта хэрэгтэй номууд олдодоггүй муутай. Номой худалдаанай (буряад хүүгэдэй уншаха) хэмһээ гадуур муугаар эмхидхэгдэдэгынь гайхалтай. Энээн тушаа элидхэлшэһээ гадна, поэдүүд **Цокто Номтоев, Данри Хилтухин, Цырен-Базар Бадмаев** үгэ хэлэхэдээ онсолон тэмдэглээ.

Буряадай **ахамад зохёолшо[д] Хилтухин** үгэ хэлэхэдэ, үхибүүд[...] дуратайгаар хүмүүжүүлхэ хэрэгт[...] риотическа темын тон шухала ба[...] дэглээ. Энэнь зүйтэй. Манай үхиб[...] үльгэр онтохонуудые уншаха, ажа[...] нүүдэй абари зантай танилсаха [...] гэ ороноо хамгаалгын дайнай үе[...] ёһотойл геройнуудай жэшээ дээрэ х[...] тэй бшуу. Буряад хүбүүдэй баата[...] тан домоглоһон номууд үгы шахуу[...] поэт тон зүб тэмдэглээ. Энэ тала[...] муновай рассказууд, Бато Базаров[...]

УРАН ШҮЛЭГЭЙ ОРЬЁЛ ӨӨДЭ

Шүлэг — буряад совет литературын һүүлэй үеын эгээн ехэ туйлалта мүн гэжэ съезд тэмдэглээ. Бусад жанрнуудта орходоо буряад шүлэг Совет орон соомнай, хилын саана мэдээжэ болоо, олон ондоо хэлэнүүд дээрэ оршуулагдана. Гал-хамшаг «Гэсэрһээ» эхилээд, Н. Дамдинов, Д. Улзытуев гэгшэдэй шүлэг, поэмэнүүд бүхы совет поэзиин туйлалта болонхой бшуу. Тиимэһээ буряадһаа ородто оршуулха хүдэлмэриин асуудалнуудаар съезд дээрэ олон хүнүүд үгэ хэлэһэн байна. Жэшээнь, Москвагай **поэт Ст. Куняев:** Улзытуевай шүлэгэй номые оршуулхадаа, буряад арадай һайхан сэдьхэл, дэлгэр зан, хурса ухаан тухай мэдэхэ болоо һэм, энэ баялигаа ород арадтаа, ород хэлээрээ бусад арадуудта дамжуулхадаа, жаргалта һайхан Буряад орон тухай хөөрэхые оролдоо һэм гэжэ хэлэбэ. Энэ һайн һайхан хэрэгые эрхимээр ябуулбал, бүхы совет уншагшад Х. Намсараев, Б. Базарон, Ж. Тумунов, Ц. Номтоев болон бусад ахамад поэдүүдэймнай бэлиг түгэлдэр уран шүлэгүүдтэй, залуу М. Самбуев, Д. Дамбаев болон бусадтай танилсаха, буряад шүлэгэй хүгжэлтые хараха байгаа. Залуу зохёолшодой Бүхэсоюзна IV зүблөөндэ хабаадажа ерэһэн **М. Самбуев** үгэ хэлэхэдээ, поэдүүд А. Щитов, Н. Дамдинов гэгшэдэй ород хэлэн дээрэ эрхимээр оршуулжа, нэгэ ном болгон хэблүүлһэн Б. Абидуевай «Тэхэ Бабанын түүхэ», «Эреэн гүрөөһэ эмээллэгшэ», «Шаалай Шаанай хоёр» гэжэ зохёолнуудай хажуугаар һула оршуулганууд дайралдана, Москвагай поэт В. Мартынов Ш. Нимбуевай «Тархайн аша Зархайе» танихын аргагүй болгожорхёо гэжэ зүб шүүмжэлбэ. **Иимэ баримтануудай** саашадаа үзэгдэхэгүйн түлөө Буряадай Уран зохёолшодой холбооной дэргэдэ оршуулгын секциие хүдэлгэдэг болгохо саг ерээ. Энэ дурадхалые **поэтесса Ц-Д. Дондоковагай** оруулхада, съезд дээрэ байһан бүхы зохёолшод халуунаар дэмжэһэн байна. Юундэб гэхэдэ, буряадһаа ородго оршуулха хүдэлмэри зохёолшодой холбооной бодото хэрэг үшөөл болоодүй, харин зохёолшодой өөһэдынь лэ ажал зандаа байһаар ха юм. Тиимэһээнь буряад поэзиин, прозын зохёолнууд бүхэсоюзна уншагшадта үшөө хүрөөдүй. Жэшээ болгон, буряад уран зохёолойнгоо классигуудай шүлэгүүдые һанахала эли харагдана. Энээн тухай Д. З. Жалсараев элидхэл соогоо хэлэхэдээ, Москвагай уран зохёолшод Кавказай, Поволжиин, **Прибалтикын поэдүүдтэ тусгаар анхарал** хандуулаад, харин оронойнгоо Зүүн хизаарнууд руу — Сибирь, Алас-Дурна зүг тээшэ нюдөө табинагүй гэжэ шүүмжэлһэниинь тон зүб.

Буряадай үнинэй **поэт И. Н. Мадасон** республикада уран зохёолой музейн хэрэгтэй болоһон тухай шухала дурадхал оруулаа. Гэхэтэй хамта наһа бараһан элитэ зохёолшодоймнай шүлэгүүд хожомоо толилогдоходоо, хэблэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй гэмээр хубилгагдашана. Х. Намсараевай, Б. Абидуевай, Д. Дамдиновай гү, али Д. Дашинимаевай зохёолнууд гэжэ танихын аргагүй болгогдошоно гэжэ хэлэбэ. Жэшээнь, Б. Абидуевай «Агаарай онгосо» гэжэ поэмэ «Аэроплан», «Самолёт» гэһэн нэрэтэй болошоһон байха юм. Игэжэ авторай эрхэ хазагайруулагдана. Энэ юун дээрэһээ болоноб гэхэдэ, тэдэ зохёолнуудай эхэнь — гар бэшэгүүдынь хаягдашана, урдань Буряадта гарадаг байһан журнал, газетэнүүдэй олдохоо болиһонһоо болоно. Үнгэржэ ерэхэдээ, үндэһэн литературымнай түрүүшын алхамуудһаа эхилээд мүнөө хүрэтэр үргэлжэлжэ байһан «Буряад үнэн» газетымнай үнинэй номернууд республикадамнай олдохоёо шахаг болонхой. Эдэ хэблэлнүүдтэ һонирхолтой зохёолнууд толилогдоһон байбашье, дахин һэргээгдэн тунхаглагдангүй үлэнэ. Тэдэнэй дунда эрхим шүлэгүүдшье бии ха юм.

Буряад шүлэгэй хүгжэлтын асуудалнуудые, тэрэнэй тунхаглагдаха, оршуулагдаха хэрэгүүдые республикымнай Уран зохёолшодой холбоон үнэхөөр гартаа абажа, харюусалгатайгаар саашадань ябуулха зэргэтэй болоо. Эдэ бүгэдэ үгэ хэлэгшэдэй һанамжануудһаа элирээ.

Съездын делегадууд забһарлалтын үедэ.

ХҮҮГЭДЫЕ БАГАҺААНЬ НОМТОЙ НҮХЭСҮҮЛХЭ

Хүүгэдые балшар багаһаань номтой нүхэсүүлхэ, зүбөөр уншуулжа һургаха тухайда һаяшаг болоһон буряад уран зохёолшодой съезд дээрэ һонирхолтой хөөрөөн гараа. Энэнь тон зүб гээшэ. Энэ шухала асуудалаар манай Коммунис парти эсэгэ мэтээр һонирхожо, үхибүүдые коммунис үзэл бодолтойгоор хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ хүүгэдэй литературын айхабтар ехэ үүргэ дүүргэдэгыень КПСС-эй ЦК һаяшаг абаһан тусхай тогтоол соогоо онсолон тэмдэглээ.

«Хүн болохо багаһаа» гэжэ манай буряад арад хэр угһаа хэлсэдэг. Гэбэшье үхибүүд гээшэмнай өөрөө өөрэ, бэеэрээ бэрхэ болодоггүй бшуу. Ушар тиимэһээ балшар багаһаань тон зүбөөр хүмүүжүүлхэ нэгэл тиимэ һайхан заншалтайбди, нангин уялгатайбди. Энэ талаар уран зохёолой айхабтар ехэ үүргэ бэелүүлдэгынь бултанда мэдээжэ.

Орон доторнай жэлһээ жэлдэ тоогүй олон хүүгэдэй номууд хэблэгдэжэ гарадаг, ухаан бодолоо хурсадхаха хэрэгтэнь аша туһатайгаар нүлөөлдэг ааб даа. Тиихэдэ манай буряад хүүгэдэй һонирхомоор номууд жэнхэни үндэһэн хэлэн дээрэмнай хэр зэргэ бэшэгдэнэб? Энээн тухай аша туһатай хөөрэлдөөн гарахал ёһоороо гараа. Гэбэшье шиидхэгдээгүй асуудалнууд үшөөшье дайралдаһаар.

Поэт Д. З. Жалсараевай тоосоото элидхэл дотор уран зохёолоймнай энэ шухала һалбари тухай багаар (тусгаар зүблөөн болоһон гээд) хэлэгдээд, нэгэ хэдыхэн нэрэнүүд халта мүлтэ дурдагдаад дүүрэшэһэн байна. Үни заяанай хүүгэдтэ дурлуулһан гү, али нэгэ-хоёр номхониие гаргуулһан авторнуудай зохёолые шэнжэлэн элидхээ һаань, һураггүй туһатай байха һэн.

Буряадай номой хэблэлһээ жэл бүхэндэ дунда зэргээр хүүгэдэй 5-6 ном гарадаг гэжэ ойлгогдоо. Энэнь олон гү? Үгы даа, дэн лэ үсөөн гээшэ. Мүн хүүгэдэй номууд ехэ үсөөхэн хэһэгтэйгээр гарана гэжэ зохёолшод мэдээсээ. Юундэ? Хүүгэдэй уншаха номууд олонхи ушарта Улаан-Үдын гү, али аймагай түбэй магазинуудта ороод, Үхибүүд, хэнэйшье мэдэһээр, гоё һайханаар шэмэглэгдэһэн, хужарлан харама зурагуудтай номуудые абаһаар лэ харадаг, тиигээд уншажа захалдаг. **Буряадай номой хэблэлэй директор Б. А. Очиров** съезд дээрэ үгэ хэлэбэшье, бултые һонирхуулдаг шухала асуудал тухай (номой шэмэглэл, гоёолто) түүбэрилэн дурдаад, онсо шалтагааниень тайлбарилаагүй үнгэршоо. Юундэ? Өөрөөшье мүнөө гайхана ёһотой.

Энэ талаар уран зохёолшо уран зурааша хоёр хоорондоо холбоо барисаагүйгөөр хүдэлнэ. Шэмэглэгдээл һаа хүрөө гэһэн хэбэртэйгээр хандаха ябадал мүнөө болотор гарана. Хүүгэдэй олонхи номуудай шэмэглэлые хараад үзэхэдэ, мүнөө үеын үхибүүн үнөөхил урданай шобхор малгайтай, үбгэжөөлнүүдэй үмдэдэг дэгэлтэй зандаа зарпайлдажа һууха юм.

Буряад хүүгэдэй һонирхомоор номууд юундэ үсөөнөөр гаранаб? Энэ асуудал съезд дээрэ бодотоор тайлбарилагдаагүй. Сэхыень хэлэхэдэ, манай зохёолшод дүрбэн жэлэй туршада ажаллаһанаа тоосоо, харюу үгтэхэ ёһотойл байгаа.

...[...]наев» гэһэн поэмэ, Африкан Бал[...] Хилтухин хоёрой «Ажамидархы[...]» гэһэн туужаһаа ондоо юумэн үгы [...] үхибүүд ёһотой геройнууд — нютаг[...] хай ехээр мэдэхые оролдоно. Энэнь [...] гэхэдэ, фронт дээрэшье, ажалда[...] баатарнууд Буряад орондомнай оло[...]

Жэнхэни буряадаар хөөрэлдэ[...] (һургуулида ороогүй гү, али һург[...] эхилһэн) ном һудартай дүтөөр [...] буряад хэлэнэйнгээ баялигые [...] рахадань хүүгэдэй журнал туйлай е[...] гэхэ һааб даа. Харин энэ шухала [...] ряадай дээдын зургаануудта мүнө[...] жэгдэдэггүй байһан тухайдань поэ[т] **Бадмаев,** мүн бусадшье нүхэд ехээр [...] дуулаа.

Үхибүүл гээшэмнай эхэ эсэгын[...]мнай ерээдүй, һанаха найдаха [...] мүн. Тэдэнэр тон зүбөөр, имагтал ко[...] бодолтойгоор хүмүүжүүлэгдэхэ ёһо[...]

Дондок УЛЗЫТУЕВ
— Шэбэртэ тухай
шүлэгүүдээ
Шэнхинүүлхэм гү даа
дахин?..

Семен ДУНАЕВ
Үтэлөө гэжэ бү
һанагты,
Үнөөхил Дунаевтнай
гүбин даа.

Мэлс САМБУЕВ
— Талаан! Москва!
Һонин!..
Тархим эрьешэнэ аа гү
даа?..

Владими[р] ...
— Одоо д[...]
Ороо6 да[...]

Шэнжэлэл, шүүмжэлэл... Уран зохёолой шиидхэхы һалбаринуудай нэгэн мүн. Энээн тухай урданьшье хөөрэлдөөн гараһан байна. Съезд дээрэшье гараһыень гайхалтагүй. Хэрбээ урдань шэнжэлэл, шүүмжэлэл тухай съезд дээрэ онсолон хэлэгдэдэггүй һаа, харин Буряадай уран зохёолшодой VI съезд дээрэ хэлэ бэшэгэй эрдэмэй доктор **А. И. Уланов** «Литературна шэнжэлгын ба шүүмжэлэлэй асуудалнууд» гэһэн элидхэл хээ. Энэнь ехэ һайшаалтай. Буряад литературын яһала урагшатайгаар һалбаржа, шэнжэлэлэй болон шүүмжэлэлэй зарим асуудалнуудай тон зүбөөр лэ хүсэд ороодүй зохёолнуудаа (роман, тууже, поэмэ, уянгата үгүүлэлшье байг лэ, бэлиг шадабаряа, тархяа гүйлгэжэ, сэдьхэлэйнгээ оёорһоо шүүжэ, һагшажа, буйлуулжа бэшэһэн зохёолнуудынь ха юм) харахадаа юун гэжэ һанахаб? Удаадахи зохёолынь түрүүшынхиһээ һайн байха гү, али бүри муу болохо гү? Зохёолшо ойлгоногүй. тиимэһээ нюур шарай харангүй дэлжэ, унаһан малгайгаа абаха сү[...] дээрэһээ шүүмжэлэгшэ Белинко[в...] стяк» гэһэн статья «Байгал» жур[нал...] дошоһон хойно мэдээ ха гү даа. [...] ажабайдалые муу талаһаань, бү[...] руулһан статья тухай А. И. Уланов, [...] шүүмжэлэгшэд болон зохёолшодой [...] хэлээгүйнь гайхалтай.

ШЭНЖЭЛЭЛ, ШҮҮМЖЭЛЭЛ... АЛИМ Б[Э]

шиидхэгдэжэ, һуури байрадаа яб гэмээр тогтонижожо байһые энэнь эли бодо гэршэлнэ.

Нүхэр Улановай элидхэлые бултадаа шахуу бахархан шагнабашье, шүүмжэлэл болон шэнжэлэлэй зарим номууд гү, али статьянууд тушаа нэгэшье тодорхой шэнжэлэл хэнгүй, юрэнхы дээрэнь миин лэ ниитэлэн хөөрэхэдэнь гэмшэлдэхэшье ушар гараа.

Дүрбэн жэлэй туршада гү, али бүри урданьшье бэшэгдэһэн зохёолнууд (бүхы жанрай) олон юм. Теэд зохёолшодоймнай ажал хүдэлмэри саг соогоо ёһотой сэгнэлтэ абадаг гү? Үгы гэжэ хэлэхын баһа аргагүй. Гэбэшье олонхи ушарта удхыень тайлбарилһан, уран зохёолшодо болон шэнжэлэгшэдэ өөртэнь ямаршье туһагүй статьянууд гарашадаг заншалтай. Энээн тухай элидхэлшэ тодо хурсаар, хэндэшье «булган» малгай үмдхүүлэнгүй, сэхыень сэхэ урууянь, ёһотой шэнжэлэл мэтэ элидхэл хэхэ бэзэ гэһэмнай.. Манай буряад шүүмжэлэгшэд бултадаа эрдэм һургуулитай, эрхилжэ ябаһан мэргэжэлээ табан хургандаа адли мэдэхэ эрдэмтэд ха юм. Энэ мэтые А. И. Уланов һайса мэдэжэ байгаад, элидхэлэйнгээ хахадые шэнжэлэл болон шүүмжэлэлэй теориидо, буряад совет уран зохёолой хүгжэлтые харуулһан түүхэдэ, уран зохёолшодой нэрэ обогые болон литературада хабаатай тоо, баримтануудые дурдалгада зориулһаниинь халагламаар.

Съезд дүүрэнгые галэй. Эрхэ зориг нэмэгдэн зохёолшоднай шэнэ зохёолнуудые бэшэжэ захалбашье гэлэй. Теэд зохёолшын стол дээрэ өөрынь бэшэһэн номууд хэбтэнэ. Шүүмжэлэл, шэнжэлэлшэнжэлдэг шүүмжэлхы нүхэдэйнгөө аша туһые хүлеэнэ. Теэд тэдэнь алим бэ? Зохёол бэшэхэм гээд лэ бэшэһэнэй аша үрэ бии гү?

Энээн тухайда, литературымнай эгээл шухала, эгээл «үбшэнтэй» асуудал тухайда гансашье А. И. Уланов тодо хурсаар, хүнэй зүрхэ сэдьхэл уяруулмаар хэлэхэ бэшэ, харин уран зохёолшодшье, литературоведүүдшье онсолон тэмдэглэхэ байгаа.

Трибунада шэнжэлэгшэ, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат **Ц. В. Найдаковой** гарахада, үлүүлхэжэ хэлэнэгүйбди, хүнүүд шэхээ табяа, нэгэшье үгэ унагаангүй шагнахые хүсэбэ. Зуугаад шахуу эрдэмтэ филологуудаймнай дундаһаа эгээл эбтэйгээр тодо хурсаар, нюур шарай харангүй бэшэдэг шүүмжэлэгшэдэй нэгэн ха юм. Ёһотой шүүмжэлэгшэдые зохёолшодшье, уншагшадшье хүлеэлдэг. Зохёолшодой профессиональна һуралсал, бэлиг шадабаряа һайжаруулха, залуу авторнуудта туһаламжа болгон «Байгал» журналда тусхай рубрика бии болгохо тухай В. Найдаковой хэлэһэн, дурадхаһаниинь ехэ һайн. Мүн доторой шэнжэлэлэй эрилтые һайжаруулха, шэнжэлэгшын хэһэн ажаглалтые зарим зохёолшодой анхарадаггүй тухай шүүмжэлэгшэ тон зүб хэлээ. Зохёолнуудаа тусгаар ном болгуулхын урда тээ саг үргэлжэ зүбшэн хэлсэдэг болоо һаа нээрээньшье һайн.

Съезд дээрэ үгэ хэлэһэн шүүмжэлэгшэд В. Найдаков Г. Туденов хоёр тэнгэриин үдэр бүри өөрын ажал хэжэд, номуудые шэнжэлхэ сүлөөгүй байһанаа мэдүүлээ һэн. Теэд энэнь хайшаа юм? Литературоведүүднай һахы һалаг хү[...]

Зохёолшод шүүмжэлэгшэдһээ [...] туһа хүлеэнэ.

Съезд дээрэ шэнээр һунгагдаһан уран зохёолшодой холбооной правле[ниин ...] хараадаа абажа, уран зохёолой [...]риие — шүүмжэлэл болон шэнжэлэ[...] жаруулхын тула эршэ зоригто[...] аабза гэжэ найдагдана.

* * *

Съезд Буряадай Уран зохёолшод[ой ...] правлениие, шалгалтын комиссии, [...] хёолшодой IV съездэдэ ошохо делега[дые ...] Правлениин бүридэлдэ уран зохёо[лшод ...]но, **А. Бэльбурос, Ц. Галанов,** [...] **Ц-Д. Дондокова, Д. Жалсараев, И.** [...] **М. Степанов, О. Серова, В. Найд[аков ...]** гэгшэд ороо. Шалгалтын комисси[дэ ...] **[...]динжапов, Б. Мунгонов, Д. Улзыту[ев]** гэгдээ. РСФСР-эй уран зохёолшод[ой ...] делегадуудаар **Н. Г. Балдано, А.** [...] **Д. З. Жалсараев, И. К. Калашни[ков ...]жин, Н. Г. Дамдинов** гэгшэд һунга[гдаа].

Шэнээр һунгагдаһан правлени[ин ...] зүблөөн болоод, правлениин [түрүүлэгшөөр] **Д. З. Жалсараев,** секретаряар **И. К.** [...] шалгалтын комиссиин түрүүлэгшөө[р ...] **динжапов** гэгшэд һунгагдаба.

М. [...]
Д. ЭР[...]
манай тусхай коррес[пондентнууд]
Е. ЗАХАРО[ВА]
А. БРИТОВАГА[Й]

КПЧ-гэй ЦК-гай ХАНДАЛГА

...А. (ТАСС). Чехословак арадта КПЧ-...гай пленумэй хандаһан хандалгые, ...итство дамжуулба.

...ин 17-до болоһон КПЧ-гэй ЦК-гай ... шиидхэбэринүүд партиин XIII съез-...рхойлһон политикын гол удхые энэ-...тээхиһээ үлүү' һайнаар Чехослова-...мунис партиин хүгжөөн бэелүүлхэ ... зорюулагдана гэжэ хандалга дотор ... Хүгжэлтэ түгэс социалис общество ...ын аша туһада бүхы арад зониие нэ-...рилготой энэ хараа бодол үнгэрэгшэ ...варьда партиин Центральна Комите-...ум дээрэ дахинаа тусхайлан заагдаһан

... партиин политикын ленинскэ гол ха-...нуудые, тайлбарилан хэлэбэл, пар-...дэл хангаха, марксизм-ленинизмдэ, ...а интернационализмдэ үнэн байха ...а бодолнуудые тиихэдэ тусхайлан ...гаабди гэжэ хандалга доторнь хэ-... Тэдэ хараа бодолнуудтаа, партиин ...лхы үүргэ бэелүүлхэ ленинскэ онол ...да түшэглэн, социалис демократи...з, Советскэ Союзтай, бусад социалис ...гай хамта дэлхэйн социалис байгуу-...паршагүй хубинь болгошо манай ... ба словагуудай хамтын гүрэнэй хүг-...галжэлхэ гэжэ шиидэһэн байнабди.

... ба общество дотор тохёолдоһон зү-...нүүдые зайсуулха, илангаяа саашан-...лис хүгжэлтын асуудалнуудые шиид-...а боломжо хангаха гэһэн үнэн сэдь-...элзэл манай арадуудай, социализ-...орилгонуудта үнэхөөрөө үнэн байдаг ...дые бүри эдэбхитэй болгоо. Гэхэ зуу-...б эсын эсэргүү шэглэлнүүд мүн лэ ...юод, демократическа сүлөөе хорото ...ю хэрэглэн, элдэбын хубхай хооһон, ...лозунгнуудые гарган, социалис об-...үгжөөхэ бэшэ, харин һандаргаха гэжэ ...ээр оролдодог болоһон байна. Тэдэ этэ-...манай орон дотор социализм байгуул-...хүсэн болгошо Коммунис партиин ...дологой, политическэ, эмхидхэлэй нэ-...удаа дараалан һуларуулха ябадалда ...түрүүн гол хүсэлэлгээ зорюулһан, ...общество дотор партиин дүүргэдэг ...лхы үүргые усадхаха аюул тохёол-... байгаа. Тэдэнэр эдэбхитэй ябуулга хэхэ партиин арга боломжые хаһаһан, гүрэнэй засагые һуларуулха зам нээһэн, тэрэнь экономическа хүгжэлтэдэ тон муугаар нүлөөлһэн байха юм. Тэдэ этэгээдүүд Коммунис партиин хүсэнүүдтэ, шухала асуудалнуудые шиидхэхэ арга боломжотой байһандань зарим публицистнүүдэй эдэбхитэй туһаламжаар этигэл алдуулха, эсэсэй эсэстэ, социализмын хүндые буурулха гэжэ оролдодог байгаа.

Энэ һүйдхэлтэ ябуулгань Совет орондо харша, националис шунал дэбэргэн һүжэрөөлгэдэ хүргөө.

Партиин Центральна Комитет тохёолдоһон байдалые нёдондо жэл хэдэ дахин зүбшэн хэлсэһэн, баруунай тала баридаг этэгээдүүдэй зүгһөө ехэ аюулай тохёолдуулагдаад, засагай зургаануудай дунда хёмороо үүдхэжэ болоомоор аюулай тохёолдуулагдаад байһанда майн пленум дээрээ онсо анхарал хандуулһан юм. Тингэбэшье Центральна Комитет өөрынгөө шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ бүхы арга боломжонууд ба аргануудаа, тэрэшэлэн партиин һайшаагдаһан политическэ хараа бодол бэелүүлхэ ябадал хангажа шадаагүй.

Оршон байдал гуримшуулжа шадагдаагүй, тингээд гансашье партиин хүсые бэшэ, мүн хододоо шахардуу, түгшүүрилтэй, юрэнхыдөө этигэлээ бууранги байдалда орогшо бүхы обществын хүсые һуларуулһан политическэ шэнэ шэнэ хёмороонууд тохёолдоо гэжэ хандалга дотор тэмдэглэгдэнэ. Һүүлэй неделинүүдтэ болоһон үйлэ хэрэгүүд эндэхи оршон байдалые бүри һүжэрөөгөө.

Иимэ оршон байдалые саашадаа тэсэхэ тэбшэхын аргагүй гээд тоолонобди гэжэ КПЧ-гэй ЦК мэдүүлнэ. Парти өөрынгөө сэхэ шууд бэелүүлхэ зорилго болгон үнгэрэгшэ жэлэй эхеэр арад зоной урда табиһанаа хүсэлдүүлхэ гэбэл, зүб тогтоолнуудые гаргахаһаа гадна, эрид шууд ябуулгануудые хэжэ орохо ёһотой байна.

Тохёолдоһон байдалые заһаруулха түрүүшын арга юуб гэхэдэ, түбхын түрүүн партиин хүтэлбэриие хүдэлмэрилхэ хаба шадабаритай болгохо, тэрэнэй бушуу түргэн ябуулга хэхэ арга боломжыень һайжаруулха, партиин хүтэлбэрилхы хүсые бүри сомор аад, хамтааран хүдэлмэрилдэг орган болгожо шэнэдхэн эмхидхэхэ, тэрэнэй гэшүүн бүхэнэй дүй дүршэл, хаба шадабари, эршэ зоригые хүсэд бүрин ашаглаха шухала. Центральна Комитедэй Президиум энэ бодомжые үндэһэ болгон, партиин хүтэлбэридэ эмхидхэлэй, тушаалнуудай талаар хубилалтануудые хэхэ гэжэ дурадхаа.

КПЧ-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретаряар Г. Гусагай һунгагдаһан тухай мэдээсэхэ зуураа, партиин политикые бэелүүлхын түлөө Г. Гусагай залан, сэхээр тэмсэдэгынь, пролетарска интернационализмын гол ёһонуудта үнэн байдагынь хүтэлбэрилхы ажал ябуулагшадайнгаа үмэнэ партиин табидаг эрилтэнүүдтэ таарана гэжэ КПЧ-гэй ЦК-гай пленум мэдүүлнэ.

Хандалгын түгэсхэл дотор иигэжэ хэлэгдэнэ:

Партиин программна документнүүд дотор, гол түлэб ноябриин шиидхэбэринүүд соо тодорхойлогдоһон, январиин һүүлээрхи политическэ хараа шугамаа бодото дээрэнь бэелүүлхэ гэжэ эрид шиидэнхэй байнабди. Политическэ хоёр нюуртай байлгые, хүдэлмэришэн ангиин дайшалхы манлай болгошо партиин ленинскэ шэнжэ шанарыень хубилган хазагайруулха гэһэн эрмэлзэлые буруушаанабди. Хэлбэрилгээр, буултануудые хэлгээр, харша үзэл бодол халан абалгаар бэшэ, харин залан сэхэ, эрид шууд хүтэлбэреэр лэ Коммунис партида манай арад зоной этигэл найдабариие батадхажа шадаха байһанаа, мүн манай ажабайдалые этигэл ядаха ябадалһаа удаа дараалан зайсуулжа, социалис обществын нэгэдэл ба хүгжэлтэ дэбжэлтэ хангажа шадаха байһанаа ойлгон мэдэрнэбди. Гүрэнэй засагай гол һалбаринуудые бэхижүүлхэдээ, ажалшан арадай засаг түрые бэхижүүлхэбди.

Эхэ ороноо саашадань һалбаруулан хүгжөөхэ, Советскэ Союзтай, бусад социалис гүрэнүүдтэй бата холбоо барисаандаа түшэглэн, ерээдүйн амгалан тайбан байдал хангаха гэжэ эрид шиидэнхэйбди.

Манай арадуудай ерээдүйн зол жаргалта, энхэ түбшэн байдал хангаха зорилготой Коммунис партиин эдэ оролдолго хүсэлэлгэнүүдыень дэмжэхые үнэн зүрхэнһөө уряалан, манай хүдэлмэришэд болон таряашадта, интеллигенциин, бусад бүхы зоной түлөөлэгшэдтэ, манай залуушуулда, Национальна фронтын бүхы эмхинүүдтэ, Чехословакиин профсоюзна хүдэлөөнэй бүхы гэшүүдтэ ханданӓбди.

Манай тон олонхи эрхэтэд бидэнэй хэлэһые ойлгохо, политикаяа бэелүүлгэдэнь Чехословакиин Коммунис партиие бүрин дэмжэхэ байха гэжэ этигэнэбди.

КПЧ-гэй ЦК-гай ПРЕЗИДИУМЭЙ ШЭНЭ ГЭШҮҮД

...А. (ТАСС). ЧТК агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, апрелиин 17-до ... Чехословакиин Коммунис партиин ЦК-гай пленум КПЧ-гэй ЦК-...диумэй дурадхалаар КПЧ-гэй ЦК-гай энээнэй урда тээхи Пре-...гүйсэдхэхэ комитедые болюулха гэжэ тогтоогоод, Президиумые ... бүридүүлэн шэнээр һунгаа.

...й ЦК-гай Президиумэй гэшүүдээр В. Биляк, П. Цолотка, О. Черник, А. Дубчек, Э. Эрбан, Г. Гусак, Я. Пиллер, Ш. Садовский, Л. Свобода, Л. Штроугал, К. Полачек гэгшэд һунгагдаба.

«Руде право» газетын мүнөөнэй ахамад редактор И. Секерын энэ тушаалһаа тэрэниие сүлөөлхэ тухай гүйлтые хангаха гэжэ Центральна Комитет тогтоогоод, тус тушаалда М. Моца гэгшые томилоо.

...ПЧ-гэй ЦК-гай НЭГЭДЭХИ СЕКРЕТАРЬ Г. ГУСАК

...тав Гусак 1913 оной ян-...10-да Братиславада, үгытэй ...ай бүлэдэ түрөөд, Братис-...льна гимназида һураһан, 1933 ондо дүүргэһэн юм. ... Братиславадахи Комен-...ээтэ университедэй юри-...факультедтэ һураад, 1937 ...ла сахилгын докторой нэрэ ...болһон. Һураха үедөө за-...лдаг байгаа. Һүүлээрнь ...туһалагша болоо.

...сак арбан зургаатайһаа ...ммунис хүдэлөөндэ эдэбхи-...лдалсаа. 1929 ондо ком-... 1933 ондо КПЧ-дэ ороһон ...шоор залуушуул, студент-...да хүдэлмэрилөө. Братис-...лэнтнүүдэй партийна орга-...(хүтэлбэрилэгшээр, социа-...нүүдэй бүлгэмдэ, Слова-...ентнэрэй холбооңдо, мүн ...ар хүдэлһэн, СССР-тэй ... экономическа холбоо ба-...лха бүлгэмэй гэшүүн, ...а бүлгэмэй секретарь бай-...онуудай үеэр Словакиин ... хүдэлөөндэ эдэбхитэйгээр ..., публицистикэ бэшэһэн, ...хэһэн байна.

...вакиин Коммунис партиие ...тараaха шиидхэбэри пра-... гаргаһанай һүүлээр Г. ...вакиин Коммунис партиин ...рганизацинуудта хүдэлөө. ... ябуулгада эдэбхитэйгээр ...лайгаа түлөө хэдэ дахин ...ндаһан юм.

... 1943 ондо Карел Шмид-...ав Новомеский гэгшэдтэй ...вакиин нюуса Коммунис ...хүтэлбэридэ («Словакиин компартиин табадахи нюуса ЦК»), 1943 оной декабрьһаа Словакиин Национальна нюуса соведэй хүтэлбэридэ оролсожо хүдэлһэн байна. Эдэ хүтэлбэрилхы органуудта хүдэлхэ үедөө бусад нүхэдтэйгөө хамта Словакиин арадай восстанида бэлдэлсээ.

Г. Гусак тэрэ восстаниин үеэр Словакиин Национальна Соведэй түрүүлэгшын орлогшоор, дотоодын хэрэгүүдэй асуудалнуудаар түлөөлэгшэнь байһан.

Нэгэдэмэл съезд дээрэ Словакиин компартиин Түрүүлэгшын орлогшоор һунгагдаһан байгаа. Мүн тэрэ үедэ Г. Гусак «Нове слово» гэжэ журнал хэблүүлдэг байба.

Г. Гусак сүлөөлэгдэһэн газар дээрэ ажаллахадаа, Словакиин арадай восстанида хабаадаһан үеынхидөөл гүрэнэй, партийна тушаалнуудые даадаг байһан юм. 1945 оной март соо Москвада Советскэ Союзай, Чехословакиин хоорондохи хэлсээнүүдтэ хабаадалсаа һэн.

Г. Гусак 1945 оной апрель һарада КПЧ-гэй ЦК-гай гэшүүнээр һунгагдаһан. 1945 оной намар Национальна суглаанай, Словакиин Национальна Соведэй депутадаар һунгагдаа һэн. 1945 оной сентябрьһаа 1946 оной август хүрэтэр транспортын, техникын асуудалнуудаар Словакиин Национальна Соведэй түлөөлэгшэ байгаа. Г. Гусак 1946 оной август һараһаа 1950 оной май хүрэтэр Словакиин этигэмжэтэдэй корпусой түрүүлэгшээр хүдэлөө, нэгэ хэды соо хүдөө ажахын, хангалгын асуудалнуудые эрхилдэг управлениинүүдые, һүмэнүүдэй хэрэг даадаг управлениие толгойлһон юм. Словакидахи СССР-эй ханинарай түрүүлэгшээр хүдэлмэрилөө.

Г. Гусак 1950 ондо буруугаар гэмнэгдэжэ, КПЧ-гэй ЦК-һаа, Словакиин компартиин ЦК-гай Президиум болон секретариадһаа гаргагдаад, Этигэмжэтэдэй корпусой түрүүлэгшын тушаалһаа буулгагдаһан, удаань 1951 ондо баригдажа хаагдаһан байгаа. Г. Гусак юрэнхы амнистиин үндэһөөр 1960 ондо сүлөөлэгдөөд, Братиславадахи барилгын управлениидэ ажаллахаар эльгээгдэһэн. Г. Гусак 1963 ондо ямаршье гэм зэмгүй гэжэ мэдэрэгдээд, партида дахинаа оруулагдаа һэн. Г. Гусак 1963—1968 онуудай туршада Братиславадахи Словакиин Наукануудай академиин Гүрэн ба эрхэ ёһо шэнжэлдэг институдай научна хүдэлмэрилэгшээр ажаллаа. 1966 ондо түүхын эрдэмэй кандидадай нэрэ зэргэтэй болохын тула диссертаци бариһан байгаа.

Г. Гусак 1968 оной апрель һараһаа ЧССР-эй Правительствын Түрүүлэгшын орлогшын тушаал даагаа. 1968 оной август һарада Словакиин компартиин онсо съезд дээрэ Г. Гусак Словакиин компартиин ЦК-гай гэшүүнээр, Словакиин компартиин ЦК-гай Президиумэй, секретариадай гэшүүнээр, Словакиин компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретаряар һунгагдаһан юм. Г. Гусак 1968 онһоо КПЧ-гэй ЦК-гай, тэрээнэй Президиумэй гэшүүн, удаань КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй гүйсэдкомой гэшүүн. 1968 оной сентябрьда Словакиин Национальна Соведэй депутадаар һунгагдаа. КПЧ-гэй ЦК-гай пленум 1969 оной апрелиин 17-до КПЧ-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретаряар һунгаа.

Густав Гусак студент байхаһаа хойшо публицистикэ бэшэдэг һэн. «Словакадахи таряашадай асуудал тухай» шэнжэлгэ, «Ерээдүйн түлөө тэмсэл» гэһэн номоо 1948 ондо хэблүүлэн гаргуулһан юм. «Словакиин арадай восстани тухай гэршэлэлгэ» гэжэ номоо 1964 ондо хэблүүлһэн.

Г. Гусак Чехословакиин, мүн хариин гүрэнүүдэй орден медальнуудаар: Словакиин арадай восстаниин нэгэдэхи шатын орденоор, Чехословакиин сэрэгэй хэрээһэн гэжэ орденоор, «Габьяагай түлөө» Словакиин медаляар, «1948 оной февралиин 25» гэһэн нэгэдэхи шатын орденоор, «Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай партизанда» гэһэн нэгэдэхи шатын совет медаляар, «Полониа реститута» гэдэг Польшын нэгэдэхи шатын орденоор, «Арадай үмэнэ габьяатай байһанайнь түлөө» гэһэн нэгэдэхи шатын югослав орденоор, мүн бусад орден, медальнуудаар шагнагдаанхай.

Словакиин «Правда» газетэһээ абтаба. Братислава.

(ТАСС).

Г. Гусак ЧССР-эй Оборонын Соведэй Түрүүлэгшээр һунгагдаа

ПРАГА. (ТАСС). ЧССР-эй Президент Л. Свобода А. Дубчегые Гүрэнэй Оборонын Соведэй Түрүүлэгшын ба гэшүүнэй уялгаһаа сүлөөлөөд, Оборонын Соведэй Түрүүлэгшээр Г. Гусагые томилоо гэжэ ЧТК агентство мэдээсэнэ.

Г. ГУСАГАЙ ХЭЛЭҺЭН ҮГЭҺӨӨ

ПРАГА. (ТАСС). ЧТК агентство иигэжэ дамжуулна:

Чехословакиин телевиденеэр апрелиин 17-до үгэ хэлэхэдээ, КПЧ-гэй Центральна Комитедэй Нэгэдэхи секретарь Густав Гусак иигэжэ мэдүүлээ:

Нүхэдүүд, хүндэтэ ханинар!

Манай республикын Президент нүхэр Свобода Чехословакиин Коммунис партиин Центральна Комитедэй пленумэй боложо байһан тухай таанадта дуулгаад байна. Манай гүрэн дотор удаан саг соо тохёолдоод байһан бэрхэтэй байдалһаа гараха аргые пленум бэдэрнэ. Мүнөө пленум хүдэлмэреэ үргэлжэлһөөр. ЦК-гай пленум ба тэрэнэй дүнгүүд тухай манай олониитэдэ дэлгэрэнгытээр мэдээсэгдэхэ. Тэбдэлгын гарахагүйн гү, али элдэб зэрэб үгэнүүдэй тарахагүйн тулада, партийна дээдэ органдо манай хэрэгүүдые зүбшэн хэлсэлгые өөһэдтөө тааруугаар харша пропагандын хэрэглэхэгүйн тулада зарим асуудалнууд тухай манай олониитэдэ тобшоор мэдээсэхэ шухала гэжэ бидэнэр тоолонобди.

Бэрхэтэй хэсүү байдалһаа бүхэли шахуу жэлэй турша соо бидэнэр гаража шаданагүйбди гэжэ би хэлээ һэм, энээн тухай нүхэр Президент хэлэһэн байна. Манай партиин ба гүрэнэй дээдэ органууд нэгэтэ бэшэ, тэрэ тоолю һүүлэй үедэ, олониитэдэ хандажа, тус бэрхэтэй хэсүү байдалай шалтагаануудые, тэрэшэлэн манай ажабайдалай намдуу түбшэн болохын тулада, манай ажалшадай хойшолуулашагүй асуудалнуудые шиидхэлгые бидэнэй эхилжэ шадахын тулада, дотоодын ба уласхоорондын һайн харилсаатайгаар манай гүрэнэй оршон байхын тулада, бэрхэтэй хэсүү байдалһаа гараха замуудые тайлбарилдаг байгаабди.

Партиин шэнэ хүтэлбэриие, КПЧ-гай ЦК-гай шэнэ Президиумые, шэнэ нэгэдэхи секретариие һунгаха тухай асуудал Центральна Комитедэй мүнөөнэй пленум дээрэ шиидхэгдэһэн байна. Эдэ бүхы хэмжээ ябуулганууд мүнөө хүрэтэр КПЧ-гэй ЦК-гай нэгэдэхи секретариин уялга дүүргэжэ байһан нүхэр Дубчегай дурадхалаар, тэрээнтэй хэлсэгдэжэ, бусад бүхы хүтэлбэрилхы нүхэдтэй хэлсэгдэжэ абтаһан байна. Таанад энээн тухай дэлгэрэнгытээр мэдэжэ абаха байхат.

Бэрхэтэй хэсүү байдалһаа манай партиие, манай обществые гаргаха тон ехэ харюусалга энэ шангахан үе сагта намда даалгагдаба. Манайда удаан саг соо үргэлжэлжэ байһан дотоодын политическэ тэмсэлһээ шалтагаалан, манай партиин бодото программые дүүргэхэ, январиин һүүлээрхи политикые шууд сэхээр бэелүүлхэ, хамагай түрүүндэ, хойшолуулашагүй экономическа ба социальна асуудалнуудые шиидхэхэ хэрэгые эхилжэ шаданагүйбди.

Элдэб эсын аашануудтай, гуримгүй ябадалтай, демонстрацинуудтай, манай бүхы олониитые сошордуулдаг, хоёрдохи ээлжээнэй асуудалнуудаар хүнүүдэй анхарал һамааруулдаг иимэ хэрэгүүдтэй партиин ба гүрэнэй хүтэлбэри дахин дахин тэмсэхэ баатай болоо. Харин манай бодото програма бэелүүлгэ ходоод хойшолуулагдадаг байгаа. Манай орон дотор социальна ба политическэ талаар этигэлээ алдаха мэдэрэл түрэдэг болоо. Эдэ бүгэдэ манай экономикын хүгжэлтэдэ тааруугүй нүлөө үзүүлнэ, тиимэ болохолоороо, эрхэтэн зоной этигэхэгүй ябадал улам ехээр дэлгэрүүлнэ. Гражданска эрхэ, общество доторхи байдалдаа этигэл түгэсөөр, намдуу түбшэнөөр хүнүүдэй ажаһуухын тулада энэ байдалһаа бидэнэй эсэслэн гараха тухай заводууд, городууд болон тосхонуудтахи манай хүнүүд, диилэнхи олонхи үнэн сэхэ ажалшад эрилтэ хэнэ. Аюулгүй байдалые, манай гүрэн доторой ба уласхоорондын харилсаануудай найдамтай байлгые хангахаар асуудалнуудые гүрэнэй хүтэлбэриин, партиин хүтэлбэриин хангаха тухай тэдэнэр эрилтэ хэнэ.

Энэ хадаа Центральна Комитедэй зүбшэн хэлсэжэ, тэдэниие шиидхэхэ арга замые бэдэржэ байһан гол асуудалнууд болоно. Энэ хадаа партиин шэнэ хүтэлбэриие, ЦК-гай шэнэ Президиумые байгуулһанай шалтагааниинь болоно бшуу. Мүнөө хүрэтэр асуудалнуудай шиидхэгдээгүй байһанай шалтагаануудайнь нэгэн гэхэдэ, партиин ба гүрэнэй хүтэлбэридэ, хүтэлбэрилхы органуудта нэгэдэл хангагдажа шадагдаагүй байгаа. Һайн шиидхэбэринүүд элдэб янзаар, тад буруугааршье тайлбарилагдадаг, харин гол юумэнь гэхэдэ, тэдэмнай бодото байдал дээрэ шууд сэхээр бэелүүлэгдэдэггүй, организаци бүхэндэ хүргэгдэдэггүй байгаа бшуу. Энэ хоёр ондоогоор, шууд сэхэ бэшээр хандалгада, парти доторойшье, общество доторойшье арсалдаа алтасалдаае дутамагаар зайсуулга абтаһан хэмжээнүүдэй шалтагаануудай нэгэн болоно. Шэнэ хүтэлбэриин һунгагдаһан тухай би хэлээ һэм. Энэ хадаа дурсагдаһан хэмжээнүүдэй нэгэниинь болоно. Мүнөөнэй байдалһаа гарахын тулада манай бүхы партиин, олон түмэн коммунистнуудай нэгэдэлые, манай арадай нэгэдэлые бэхижүүлхэ зорилго шэнэ хүтэлбэриин үмэнэ табигдана.

Манай орондохи бэрхэтэй хэсүү байдал уласхоорондымнай харилсаануудай хурсадалгада нүлөө үзүүлһэн байна, үзүүлһээршье. Ямаршье гүрэн, манайхи шэнги бишыхан гүрэн, уласхоорондын харилсаануудай шахардаһан эрхэ байдалда ажаһуужа шадахагүй байна. Дотоодынгоо хэрэгүүдые заһаруулхые, тэрэшэлэн хүршэ гүрэнүүдтэеэ, союзна гүрэнүүдтэеэ, илангаяа СССР-тэй һайн харилсаатай байхые хүсэнэ гэжэ манай партиин, манай гүрэнэй хүтэлбэри үни хада мэдүүлээ һэн. Энэ талааршье хүсэһэн юумэеэ түйлажэ шадаагүйбди. Зүгөөр иигэжэ харилсаагаа һайжаруулга манай дотоодын асуудалнуудые шиидхэхэ гол эрхэ нүхэсэлнүүдэй нэгэн болоно.

Центральна Комитедэй пленумэй хүдэлмэри, шэнэ хүтэлбэриие һунгалга КПЧ-гэй политикада, манай гүрэниие хүтэлбэрилгэдэ ямар-нэгэн эрьелтэ болоо гэһэн удхатай бэшэ гү гээд зарим хүнүүд түбэгшөөдэг байна.

Тиимэ эрьелтэ болоогүй гэжэ таанадые бултыетнай найдуулжа шадаха байнаб. Январиин һүүлээрхи политика, манай обществын демократическа хүгжэлтэ манай политикые үндэһэ һуури зандаа саашадаашье үлэхэ байна. Энээн тухай КПЧ-гэй ЦК-гай нёдондо жэлэй ноябриин резолюци соо хэлэгдэһэн байгаа. Имагтал энэ политикые, Центральна Комитедэй ноябриин ба удаадахи пленумүүдэй тодорхойлһон энэ политикые бодотоор бэелүүлхэ онол арганууд заабол хубилгагдаха байна. Мүнөө үедэ парти дотор, общество дотор журам һайжаруулжа, жааханаар-шье һаань урагшаа дабшахамнай маанадта шухала болоод байна. Гүрэнэй бүхы органууд эмхигүйшэг болоо гэжэ манай бүхы ажабайдал харуулжа үгэнэ.

Сүлөө гээшэ хизаарлашагүй байха юм гэжэ зарим хүнүүд һанадаг. гэбэшье һайнаар эмхидэнги гүрэн бүхэндэ бэеэ абажа ябаха тусхай гурим байха ёһотой. Энэ хадаа хуулинуудые, ниитын, партийна, гражданска журам сахилга болоно. Үнэн сэхээр ажаллаха шухала гэжэ хамагай түрүүндэ тусгаар тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Имагтал иимэ юумэ хэхые бидэнэр эрмэлзэнэбди. Иимэ тобшохон үгэ соо дэлгэрэнгытээр хэлэхэ аргагүй байна. Манай олониитэдэ дуулгахын тулада хожом хожомоо энээн тухай хөөрэлдэдэг байхабди. Политическэ эмхидэл бага зэргээршье бидэнэрэй түйлаад байхада, партийна, гүрэнэй, мүн бусадшье органууд гол түлэб экономическа асуудалнуудые шиидхэжэ, манай экономическа шэнэдхэлгые бэелүүлжэ, хойшолуулашагүй социальна асуудалнуудые шиидхэжэ орохо. Эдээниие шиидхэнгүй байжа шадагдахагүй.

Манай зорилгонууд ямар гээшэб? Тэдэнэй гол шухалань гэхэдэ, манай обществые мүнөөнэй хэсүү бэрхэтэй байдалһаань хамагай түрүүндэ гаргаха хэрэгтэй. Энэ хадаа бүхы шэглэлээр манай генеральна хараа шугам болоно гэжэ би хэлэхэ байнаб. Манай Чешскэ, Словацка, Чехословацка дотоодын асуудалнуудые өөһэдынгөө түсэбүүдтэ үндэһэлэн, өөһэдынгөө хүсөөр шиидхэхэ ехэ арга боломжо манайда бии гэжэ бидэнэр бултадаа гүнзэгыгөөр этигэнэбди. Эдэ асуудалнуудые шиидхэхээр бидэ хүсэд шиидэнги байнабди. Иимэ хүгжэлтын болоод, манай ажабайдалай хэм хэмжээндээ ороод байхада, манай союзнигуудтай, Советскэ Союзтай урдамнай табигдажа байһан бүхы асуудалнуудые бултыень шиидхэхэ аргатай болохобди гэжэ гүнзэгыгөөр этигэнэбди.

Хариин номнолшодой элдэб эсын худал хуурмаг идхалгануудта орохогүй тухай Г. Гусак саашань тогтожо хэлээ.

Манай партиин хүтэлбэри ноябриин резолюци соо найруулагдаһан партиин программые шууд бэелүүлхээр шиидэнги байна, тиихэтэй хамта манай сүлөөтэ байдалые, манай демократическа харилсаануудые харата зорилгодоо хэнэйшье хэрэглэжэ, манай гүрэнэй намдуу түбшэн байдалые эбдэжэ, манай урагшаа дабшаха замда бэрхэшээл тохёолдуулжа, маанадые аюултай байдалда хүргэжэ шадахагүйнь тулада хэмжээнүүдые абахые эрмэлзэнэбди. Иимэ хараа шэглэл бүхы республика доторхи манай бүхы арадуудай эгээн шухала аша туһада тааралдаха гэжэ бидэнэр этигэнэбди.

Тиимэһээ намдуу түбшэн байхыетнай, энэ хараа шэглэлые дэмжэхыетнай бидэнэр таанадые гүйнабди. Манай политикаяа хараалан зохёолгодо, тэрэниие бэелүүлгэдэ, гүйсэдхэлэйнь хойноһоо хиналгада үргэн олон арад зон, эрхэтэд бүхэн эгээн лэ үргэнөөр хабаадаха гэжэ бидэнэр найданабди.

Бидэнэр чех ба словак арадуудай зүгһөө, бүхы чехословак арадай зүгһөө дэмжэгдэхэбди, манай арадуудые зоригжуулжа, мүнөөнэй байдалһаа богонишог үе саг соо гараха зам заажа шадахабди гэжэ би һананаб. Удаань, манай асуудалнуудые шиидхэхын тулада бидэнэр хүдэлжэ орохобди. Манай партиин съездые, бүхы органуудай демократическа һунгалтануудые үнгэргэхэ, манай арадай аша туһада тааруугаар бусад бүхы асуудалнуудые удаа дараалуулан шиидхэжэ орохо гэжэ бидэнэр хараалнабди.

Венгриин Арадай Республикын түб хото Будапешт.

МТИ-ТАСС-ай фото.

...ТЕЛЕГРАФ ...ХИЛЫН ...ААНАҺАА ...РАДИО

...н үгэ хэлэбэ

...РК. (ТАСС). ООН-ой ге-...секретарь У Тан ООН-ой ...айдаг журналистнуудай ... үгэ хэлэхэдээ, иигэжэ ...эб найрамдал сахин хам-...ал, ООН-иие бэхижүүлхэ ... Уласхоорондын байдал ...ын тула ООН-ой Аюул-...й саг үргэлжын гэшүүд ...эхэ дүрбэн гүрэнэй хоо-... ойлголсохо ябадал түй-...

... аюулгүй байдал хангаха, ...ээр харилсаха асуудалнуу-...н бүхы гүрнүүдэй хабла-...үблөө зарлахые дурадха-...вска договорто хабаатай ...хандалга гүрэнүүд хоо-...илсаануудай гол ёһонууд ...эй гаргаһан шиидхэбэри-...ндон тааралдана гэжэ ...эглэбэ. Ондо ондоо үзэл ...лдаг гүрэнүүдэй хоо-...илсаае үргэдхэн һайжа-...шэ зайлашагүй шухала ... У Тан заагаа.

Ракетэһээ хамгаалха түхеэрэлгэ хэхые буруушаана

ВАШИНГТОН. (ТАСС). ООН-ой дэргэдэ США-гай саг үргэлжын түлөөлэгшэ байһан Артур Голдберг «Ракетэһээ хамгаалха түхеэрэлгэнүүдэй баригдажа эхилһэнтэйнь дашарамдуулан һанаагаа зобожо байгаа эрхэтэдэй национальна комитедые» толгойлно. Энэ комитедтэ США-гай политическэ, ниитын элитэ ажал ябуулагшад: онсо даабаринуудай элшэн сайд урдань байһан Аверелл Гарриман, оборонын министрэй орлогшоор ажаллаһан Росуэлл Гилпатрик, «Городой национальна лиги» гэжэ эмхиин гүйсэдхэхы директор Уитни Янг, урдань президентын научна советник ябаһан Дональд Хорниг болон бусад хабаадалсана. Дурсагдагша комитедэй бии болгогдоһон тухай, ниислэл хотын «Мэйфлауэр» гэжэ отельдэ пресс-конференциин болохо үеэр, апрелиин 17-до соносхогдоо.

А. Голдберг пресс-конференци дээрэ үгэ хэлэхэдээ, иигэжэ мэдүүлһэн байна: «Ракетэнүүдһээ хамгаалха түхеэрэлгэнүүдые США-да барижа эхилхэ тухай правительствын шиидхэбэринүүд» хэр зүб гээшэб гэһэн асуудалаар һанамжаяа хэлэлгэдэ Америкын олониитые хабаадуулхын тула шэнэ комитет бии болгогдоо. Манай һанамжын ёһоор, иимэ түхеэрэлгэнүүдые байгуулбал, США-гай национальна аюулгүй байдал бэхижүүлгэдэ туһа хүргэхэгүй, харин һаад түбэг ушаруулха байха. Яхадааб гэхэдэ, буу зэбсэг түхеэрэлгые улам түргэдхэжэ, орон соохи социальна асуудалнуудые шиидхэлгэдэ хараалагдаһан мүнгэ зөөри гаргашалха болоно».

Ракетэнүүдһээ хамгаалха түхеэрэлгэнүүдые барижа эхилхэ гэһэн шиидхэбэри ядерна зэбсэг тараахагүй тухай договорто зүришэнэ. Һаяхан Американ конгресс энэ договорые эсэслэн батлаа һэн гэжэ Голдберг тэмдэглэбэ.

Лорд Брокуэгэй уряа

ЛОНДОН. (ТАСС). Англиин ниитын элитэ ажал ябуулагша Лорд Брокуэй Лорднуудай палатада үгэ хэлэхэдээ, Европодо аюулгүй байдал хангаха асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхын тула Европын гүрэнүүдэй хабаадалгатай зүблөө зарлахые дурадхаһан, Варшавска договорто хабаатай гүрэнүүдэй хандалга дэмжэхыень Англиин правительствые уряалаа. Европые сэрэгэй бүлэглэлнүүд болгон задаргахые болюулха, Европэ түбидэхи оронуудай хоорондоо амгалан ёһоор харилсаха зорилгодонь туһалха байна гэжэ тэрэ тэмдэглээ.

Сирхан зэмэтэй гэжэ мэдэрэгдээ

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Сенатор Роберт Кеннедиие зорюута алалсаһанай түлөө Сирхан Сирхан зэмэтэй гэжэ мэдэрэгдээ гээд арбан хоёр хүнһөө бүридэһэн сүүдэй жюри Лос-Анджелестэ апрелиин 17-до нэгэн дуугаар шиидхээ. Сүүдэй гэшүүд шиидхэбэри гаргаһанайнгаа һүүлээр нэгэ сүүдхын турша соо забһарлалга хээ, тэдэнэр ямар зэмэ тохохо тухай асуудал зүбшэн хэлсэхээ суглараха юм.

Шэнэ түхэлэй фашистнууд дахяад харата ааша гаргаба

РИМ. (ТАСС). Фашис хүйхэрнүүд дахяад харата ааша гаргаба. Падуанска университедэй ректор профессор Опокерой кабинет соо тэдэнэр апрелиин 16-най һүни бомбо тэһэлээ. Падуанска университет фашизмда эсэргүү ябуулгануудай ба партизанска тэмсэлэй центр гэжэ үнинһөө хойшо мэдээжэ болонхой юм. Сүлөөрэлгын һүүлээр университет эсэргүүсэлтын хүдэлөөнэй алтан медаляар шагнагдаһан байгаа.

Дайн байлдаагаа улам үргэдхэнэ

ХАНОЙ (ТАСС). Вьетнамда эсэргүү америкынхидэй хорото хэрэгүүдые мүрдэхэ комиссиин коммюнике апрелиин 18-да эндэ толилогдоо. Вьетнамай Демократическа Республикын газар дээрэ бомбонууд олоор хаягдажа байна гэжэ тэрэ коммюнике дотор хэлэгдэнэ. Америкын авиаци апрелиин түрүүшын хахадта Вьетнамай Демократическа Республикын газар дээгүүр самолёдоо ниидхүүлээ гэжэ коммюнике дотор заагдана. Энэ үе соо Америкын самолёдууд Куангбинь гэжэ провинциин, Виньлинь гэжэ районой хэдэ хэдэн һуурин газарнуудые 50 дахин бомбодоо. Америкын авиаци үнгэрэгшэ һарын түрүүшын хахадта 200 дахин ниидээ, Вьетнамай Демократическа Республикын газар тээшэ 12 дахин ниидээ гэжэ коммюнике дотор тэмдэглэгдэнэ.

«ХҮРИН ТАХАЛДА» ЭСЭРГҮҮ ТЭМСЭЛ

Баруун Германиин фашистнуудай үзэл баримталдаг «Националь-цайтунг» ба бусад тиимэрхүү түхэлэй газетэнүүдые орон доторнь тарааха ябадал эрид буруушааһан Австриин олониитын тэмсэл мүнөө улам үргэдэн дэлгэржэ байна. Энэ фашис номнолто «хүрин» хуудаһанай хорото удха тухай, Австри нациин бэеэ даалгада эсэргүүгээр Европын хилые дахинаа хубилгаха һэдэлгэ тухай материалнууд һаяын пресс-конференци дээрэ тараагдаһан байна.

Австридахи эсэргүүсэлгын хүдэлөөнэй вице-президент д-р Вальтер Ямбор АПН-эй корреспондент-тэй хөөрэлдэхэдөө иигэжэ хэлэбэ.

— «Националь-Цайтунг» газетын ябуулгатай ушархадаа, ФРГ-эй неонацистнуудай һүжэрэлгэһөө гадна, мүн Австридахи иимэрхүү ябадалтай дайралданабди. Австрида шэбээлһэн Баруун Германиин националис эмхинүүдэй зүгһөө дэмжэгдээгүй һаа, тэрэ газетэ үһөө нэхэхэ шэглэлтэй иимэ үргэн ябуулга хэжэ шадаха байгаа аал? Австрида эсэргүү ябуулга хэдэг Бонной пропагандын документнүүдэй дунда, жэшээнь, Австриин Сүлөөтэ партиин түлөөлэгшэ Тонгелиин ахамад редакторта эльгээһэн бэшэг бии. Тэрээн соогоо «Националь-Цайтунгые» магтаха зуураа, «австри-наци» гэһэн үгын удхые буруушаажа бэшэнэ. Сүлөөтэ партиин хүтэлбэрилэгшэд барандаа иимэрхүү һанал бодолтой юм ха. Гитлеровскэ армиин ветерануудай нэгэдэл-камерадтафтсбунднууд, спортһоо ондоо хэрэг эрхилдэг Австриин спортивна эмхи-турненбундууд, мүн иимэ үзэл суртал номнолдог байна.

Баруун Германиин НДП-дэл аляар байгуулагдаһан Австриин национал-демократическа неонацис партиин ябуулга орондоо ехэхэн хохидол ушаруулна. Австриин энэ партиин гэшүүдээр үсөөншье һаань, тэрэниие хараада абангүй байжа болохогүй. Энэ партиин ударидагшадай нэгэн Норберт Бургер гэгшэ Урда Тироль тухай асуудал хүсөөр шиидхэхые уряална. Энэнь һанаа зобооно. Европодо амгалан байдал бэхижүүлхэ, арсалдаата асуудалнуудые эбэй ёһоор шиидхэхэ, нейтралитет хангаха зорилготой Гүрэнэй договор наринаар сахихые Австри шухалада тоолохо зэргэтэй.

— Австридахи неонацис ямаршье партинуудые сэхэ шууд хорихо гээшэ Эхэ орондоо дуратай австрийпуудай арюун уялга болоно гэжэ Вальтер Ямбор түгэсхэлдөө мэдүүлбэ.

П. ШАПОШНИЧЕНКО,
АПН-эй тусхай корр.

Амаралтын үдэрэй хуудаһан

НАЯ НАҺАНАЙНЬ ОЙДО ЗОРЮУЛАН...

БУРЯАД ОРОНОЙМНАЙ элитэ уран зохёолшо Хоца Намсараевич Намсараевай түрэһөөр ная наһанайнь ой болохо ойртожо байна. Буряад үндэһэн литературые анха мүндэлүүлэгшэдэй нэгэн болохо Х. Н. Намсараевай дурасхаалда зорюулан, уран зохёолшын түрэһэн нютагта ехэ бэлэдхэл хэгдэжэ байна.

Жэшээнь, Хэжэнгэ тосхондохи интернат һургуулиин уран һайханай бүлгэмэй эдэбхитэй, оюун бэлигтэ һурагшад болон багшанар багша Самнил Базарович Цыреновэй хүтэлбэри доро **(нэгэдэхи зураг)** үбгэн уран зохёолшын өөрынь зохёоһон «Жаргалай түлхюур» гэжэ зүжэгые сценэ дээрэ табихаяа түлэг бэлдэжэ байна. Энэ зүжэг Хэжэнгын аймагай культурын байшангуудай сценэ дээрэ урдань нэгэтэ бэшэ табигдаһан, олоной анхарал татаһан, тэдэнэй сэдьхэл бодол хүдэлгэһэн юм.

Нютагайнгаа уран зохёолшо Хоца Намсараевай 80 наһанайнь ойн дурасхаалда зорюулан, энэ зүжэгыень бүри хурсаар, удхатүгэлдэрөөр ниитэ олондо харуулхын тулада ехэ эрмэлзэлгэтэйгээр, харюусалга ехэтэйгээр бэлдэжэ байна.

Хоёрдохи зураг дээрэ «Жаргалай түлхюур» гэжэ зүжэгэй нэгэ үйлэнь харуулагдана. Наада таладаннь байгаашад, багшанар Ирина Мункина, Гвибал Бальжиров гэгшэд.

Э. ЛАПИН,
Авторай фото-зурагууд.

ДҮЛЭТЭ ЖЭЛНҮҮДЭЙ БААТАРНУУД

ДАЙШАЛХЫ ГАБЬЯАГАЙ ЗАМААР

...Улаан-Үдэ хото! Үндэр тэгшэ бэетэй, хүнгэн алхасатай, наһажаал болоһон хүн гудамжаар алхалан ябана. Тэрэнииие бидэ залуушуул үдэр бүри харадагбди. Лука Николаевич! Буряадай түрүүшын комсомолшуудай нэгэн. Дала наһанайнгаа дабаан өөдэ алхалан ябаһан энэ хүмнай үгытэй ядуу таряашанай бүлэдэ түрөөд, бага балшар ябахадаа хүнэй зоболонгые һайса хараһан байха. Тэрэ 1917 ондо Эрхүү хотодо хүдөө ажахын һургуулида һурахаяа ороод, большевигүүдэй ябуулһан политическэ агитациин нүлөөдэ орожо, Совет засагай түлөө тэмсэжэ эхилһэн байгаа. Хоёр жэл үнгэрһэнэй удаа түрэл Боохон нютагтаа бусажа, РКСМ-эй гэшүүн болоһон, хаанта засагые хамгаалжа байһан нюдарган баяшуултай, лама, бөөнэртэй тэмсэһэн.

Тиигээд 1919 оной ноябрь һарада Павел Балтахиновай ударидалга доро буряадай түрүүшын партизанска отрядай эмхидхэгдэхэдэ, Лука Николаевич Рубашкевич тэрээндэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, колчагуудтай тулалдаһан, япон интервентнүүдтэ туһаламжа хүргэжэ байһан семеновецуудай бандые бута һамна сохилсоһон юм. 1920 ондо Шэтын областиие сагаантанһаа сүлөөлхэ үедэ нүхэр Рубашкевич шархатаа. Удаань бэеэ аргалуулһанайнгаа һүүлдэ Эрхүүгэй областьдо дахин ерэжэ, ЧОН-ой отрядта ороо. Донскойн бандые үгы хэлсэһэн байгаа. 1923—1924 онуудта Эрхүүгэй РКСМ-эй зууршалгаар Омск город ошожо, сэрэгэй политическэ һургуули дүүргээ һэн. Тиигээд һүүлдэнь буряадай морин сэрэгшэдэй командирнуудые бэлдэхэ түрүүшын һургуули эмхидхэгдэхэдэ, политическэ хүдэлмэридэ ябаһан, хожомынь Буркавдивизионой политрук, Буркавполкын партбюрогой секретарь хүрэтэрөө ургаа һэн. «Рубашкевич эгээл бэрхэ политругуудай нэгэн байгаа. Тэрэ 1925 ондо партиин гэшүүн болоо. Политическэ хүдэлмэриин ехэ дүй дүршэлтэй, зоной хүндэтэй һэн» — гэжэ генерал-майор И. В. Балдынов хэлэһэн байдаг.

1929 оной намар хитад империалистнууд Алас-Дурна зүгэй хилэ сахигшадта харата муухай добтолго хэһэн юм. Энэ байлдаанда Буркавдивизион хабаадажа шалгарһан түүхэтэй. Тэрэ үедэ 5-дахи Кубанска кавдивизиин командир байһан К. К. Рокоссовский: «Буркавдивизион 1929 ондо хитад булимтарагшадай урдаһаа дайлалдажа, дайшалхы бэлэдхэлээ, Совет орондоо үнэн сэхэ байһанаа харуулаа» гэжэ тэмдэглэһэн гэдэг. Эхэ ороноо хамгаалха хэрэгтэ баатаршалга гаргажа, Буркавдивизион революционно Улаан тугаар шагнагдаад, Улаан тугта дивизион гэжэ нэршэһэн байха. Энэ байлдаанда нүхэр Рубашкевич дайшалхы габьяагаа харуулһан байгаа.

Тэрэ гэһээр мүнөө гушан жэл үнгэржэ байна. Энэ оной март һарада Хитадай засагаархидай харата муухай ааша дахин үүсхэжэ байһыень Лука Николаевич мэдэхэдээ, Маогой бүлэгүүдтэ угаа ехээр зэбүүрхэнэ. «Хитадай засагаархид дахин аашалжа байна. Манай совет арад тэдээндэ бүришье шанга харюусалга үгэхэ байха» гэжэ энэ хүн мэдүүлнэ.

Арба гаран жэлэй туршада Эхэ оронойсэрэгэй албанда ябаһан нүхэр Рубашкевичэй һургаһан, хүмүүжүүлһэн олон хүбүүд Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай үедэ жагсажа суурхаһан, тэдэнэй дунда Буряадай түрүүшын Герой Г. А. Гармаев, суута снайпер А. М. Етобаев, эрэлхэг зоригоо харуулһан партизанска отрядай командир Г. Очиров болон бусад нэрэ мүнөө дурдагдажа байна.

1935 ондо Лука Николаевич ВКП(б)-гэй Буряадай област комитедэй зууршалгаар Мо[...] ошожо, В. И. Ленинэй нэрэм[...] сэрэгэй-политическэ акаде[...] ороо һэн. 1939 онһоо Дальс[...] металлургиин промышленнос[...] партийна болон политическ[...] хүдэлмэридэ ябаа. 1954 онһоо [...] сидэ гаранхай. Агууехэ Октяб[...] 50 жэлэй ойн тэмдэглэгдэхэ [...] дэ тэрэ Улаан Одоной орде[...] шагнагдаһан.

Мүнөө үндэр наһатай бо[...] шье, Лука Николаевич ни[...] хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр [...] далсажа байдаг. Совет Арми[...] жэлэй ойдо зорюулан, нүхэр О[...] Жеребцовтой хамта «Бурі[...] Улаан тугта» гэһэн ном гар[...] Тэрээн соо олон жэлдэ алба [...] Буряадай суута морин сэрэ[...] лэй намтар уран гоёор зура[...] харуулагдана.

Д. МИЖИТОВ.

Энээниие мэдэхэ гүт?

КРЕМЛИИН ЧАС

Кремлиин Спасска башнида һуулгагдаһан часай ябасаар орон доторнай эгээл зүб саг тодорхойлогдодог гээшэ.

Энэ часай шэнхинээтэ дохёогой аялга доро Ленинэй Мавзолейн хүндэлэлэй харуулай халаан һэлгэдэг, һайндэрнүүдтэ Улаан талмай дээрэ баярай жагсаал эхилдэг. Тэрэнэй аялгата дохёо бүхы оромнай сүүдхэдэ хоёр дахин шагнадаг.

1941 ондо Спасска башниин һая баригдаад байхада, түрүүшын час табигдаһан юм. 1625 ондо Христофор Галовей, Бажен Огурцов гэгшэд башнин дээрэ олон дабхар үндэр шулуун орой бодхоожо, тэндэнь шэнэ час тодхоһон гэхэ. Ородой мастер Кирилл Самойловой шудхаһан хонхонууд час бүхэндэ сохидог, орой дээрэнь һаргама ошо сасаруулһан наранай дүрсэ байлгагдаһан бэлэй. Нэгэдүгээр Петр хаанай үедэ тэрэ час хэрэгһээ гаража, хүгжэмэй абяа үгэдэг шэнэ часаар һэлгэгдэһэн байха юм. Удаань 100 жэлэй урда тээ, 1851—1852 онуудта, мүнөө хүдэлжэ байһан энэ час тодхогдоһон түүхэтэй.

Энэ часые Москвагай Бутырска хуторай хүдөө ажахын машина бүтээдэг заводой эзэд, аха дүү инженернүүд Бутеноптон тааруулжа табиһан байха юм.

1917 оной Октябриин революциин үедэ энэ башниин часай оньһониинь үхэр буугай һомондо гэнтын ушараар дайрагдажа, ябадалынь зогсошоһон бэлэй.

Советскэ правительствын Петроградһаа Москва зөөжэ ерэхэлээр, Кремлиин комендант хадаа тэрэ гайхамшаг часые заһажа шадаха мастернуудые олохо даабари В. И. Ленинһээ абаһан юм. Аха дүү Бутеноптоной аша—мастер Николай Васильевич Беренс Кремлиин курантнуудые 1919 ондо дахинаа абяа гаргадаг болгоо бэлэй. Тиигэжэ тэрэ час хүдэлмэришэн, таряашанай залуу гүрэнэй бэхижэлгэ, хүгжэлтэ тухай дуулажа захалаа. Кремлиин курантнуудай сохиһоной удаа дэлхэйн пролетариадай һүлдэ дуун — «Интернационалай» аялга Спасска башниһаа сууряата аялгаяа татадаг болоо һэн.

Час дүрбэн циферблатай, тэдэнэй диаметр тус тустаа—6 метр 12 сантиметр, минутынь стрелкын ута 3 метр 28 сантиметр, часайнь стрелкэ—2 метр 97 сантиметр, тоо бүхэниинь үндэрөөрөө 72 сантиметр. Тоонуудайнь, стрелкынь, часай түхэрсэн хүреэ алта шарагданхай. Часай бүхы оньһониинь башниин гурбан дабхарые эзэлдэг. Тэрэнэй алталмал хүреэ соогуур метрогой поезд гү, али автобусой һаадгүй багтаад гарахаар. Часай бүхы оньһон түхеэрэлгэнь 25 тонно татадаг. 10 хонхонь туд бүридөө 320 килограмм, сохидог курантнууд болон часай хонхо 2160 килограмм болодог. Энэ час хадаа 100-һаа 224 килограмм хүрэтэр хүндэ шэгнүүртэй гурбан гирнүүдээр дарагдан хүдэлгэгдэдэг байха юм. Маятнигынь 32 килограмм болодог.

1937 он хүрэтэр башниин асари томо часай оньһон гараар мушхагдажа хүдэлгэгдэдэг байгаа. Харин мүнөө электромоторой хүсөөр хоног соо хоёр дахин мушхагдажа ябуулагдадаг болонхой гээшэ. Тусхай алхаар хонхо тоншоходонь, шэнхинэдэг абяан соностодог байха юм. Гэгээн гэрэлтэ коммунизмын магтаал татадаг Кремлиин Спасска башниин курантнуудай ирагуу һайхан аялга доро совет хүн бүхэнэй ажалай үдэр эхилдэг.

(Календарьһаа абтаба).

МОНГОЛ ХУУШУУР

Хуушуур хадаа Монгол орондо ехээр дэлгэрһэн амтата [...] Нэгэ хуушуур барихын тулада 35 грамм мяхан, 40 грамм т[...] бшыха капуста, һонгино, амтанайнь зэргээр дабһан, халуу[...] хэрэгтэй болодог. Хуушуурые ургамалай гү, али ямар нэгэн т[...] (өөхэнэй, һүнэй) шанадаг, үгышье һаа шарадаг юм. Хуушуу[...] мяхаяа буузын мяха бэлдэдэг шэнгеэр буйлуулха хэрэгтэй[...] капуста, һонгиноёо мяха хэршэдэг машинаар хэршэжэ гара[...] рээндээ дабһа, халуу үбһэ болохо соонь үбэнүүлээд, мүн шул[...] хынь тэдысэ уһа нэмээд, һайса худхадаг юм.

Мяха орёохо талхаяа зһалхан нииллүүлжэ элдээд, ним[...] тор хабтагайлха. Беляшиин зэргэ түхэрээн түхэрээн болохо[...] хаяс хэршээд, тэрээн дээрээ таарамжатай соонь мяхаяа х[...] хаяа хумиха ёһотой юм. Удаань бэлэн болоһон хуушуурнууд[...] той сковорода соо табижа шараха гү, али бусалжа байһан т[...] амһарта соо хэжэ шанаха. 3—5 минутын туршада бусалаад [...] даа, хуушуур тоһон дээрээ хөөрэхэ. Тиихэлээрнь эрьюулээд [...] 3 минута тухай бусалгаха шухала.

Удаань тэдэнээ амһарта сооһоонь абажа, ондоо амһарта [...] жэ хабхаглаад, нэгэ хэдэн минутын туршада байлгаха. Тии[...] һүүлээр пүмпэгэр шарахан хуушуурнуудые стол дээрээ таби[...] лоно бшуу. Иигэжэ буйлуулан болгоһон монгол хуушуур угаа [...] тойшье, амтатайшье байдаг даа.

(«СОВРЕМЕННАЯ МОНГОЛИЯ» журналһаа аб[...]

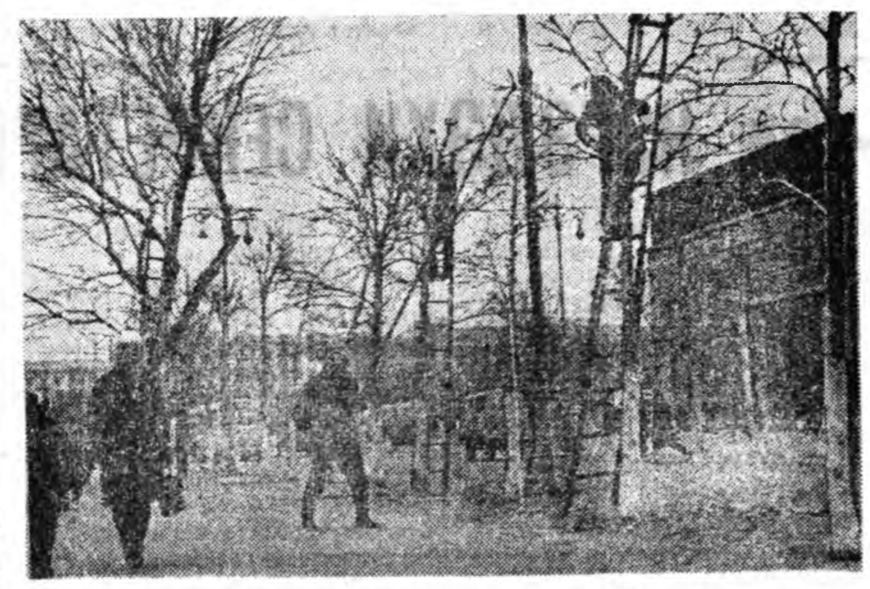

ХАБАР ЕРЭЭ.

Л. АПРЕЛОВЭЙ
фотоэтюд

Сүүд д[...]

ЗЭМЭЕЭ АМС[...]

Сэлэнгын аймагай То[...] гай клуб соо шэнэ кино [...] һан аад, хүн зон дүү[...] Энэ үедэ архи ууһан Бу[...] Дашигалсанов Даба-Цы[...] клубай коридор соо ба[...] нова, Горохова, Мурзина [...] халдажа, элдэб эсын [...] хараһан байгаа. Нэгэн[...] һэн эдэ хоёр хүйхэрнүү[...] дүүрэмсээр тэдэ басагада[...] гостиница ерээд, ороход [...] гостиницые даагша эдэна[...] лаагүй юм ха. Тиихэдэнь [...] таһан хулиганууд гостини[...] сонхо нэерүүлжэ байга[...] лалдаһан байгаа. Энээни[...] жуугаар гостиницада [...] ерэһэн Ринчиновые сохё[...] сы дээрэһээ шэдэхэ г[...] тарнь, гостиницаһаа га[...] һэн Л. П. Цыренова [...] абарһан байгаа. Уур су[...] шоһон эдэ хоёр. нлангі[...] вынь хэтэрхэдээ Цыренов[...] дээд, сохихоёо һэдэһэн б[...]

Гэршэнэр болон элдэ[...] хараалгаһан эрхэтэдэй У[...] хотодо ажаһуудаг дээрэ[...] сагдагша хоёр хүйхэрну[...] тябрьска районой арада[...] урда зогсохо баатай бол[...] Сүүдэй шиидхэбэриин ё[...] даевын гурбан жэлээр [...] һагдаһан байна. Нүгөөд[...] Дашигалсановын жэл [...] эрхэеэ хаһагдаха болоһо[...] гөөр Буряадай АССР-эй [...] сүүд эдэнэрэй хэрэгые х[...] хэдөө: Дашигалсановые [...] хэһээлтыень гурбан жэл[...] тойгоор (условно) һалгэ[...]

П. СЫРОМЯТ[...]
милиции [...]

Багашуулда даабари

ҺАРХЯАГТАЙ УШАРҺАН ҮЗЭГДЭЛ

Сугтаа үелэн ябадаг Маруся, Коля, Ваня, Андрюша, Петя табан пионерэй лагерьта амаржа байгаа һэн. Тиихэдээ нэгэтэ һархяаг түүхээ булта ошобод. Тэдээн сооһоо Марусинь лэ һархяаг бэдэржэ, ёһотоор түүгээ. Харин хүбүүдынь ногоон дээрэ хэбтэжэ, энэ тэрэ аманда ороһон юумэеэ хөөрэлдэжэ, ехэнхи сагаа һалгаагаа.

Лагерь тээшээ ябахаяа түхеэрхэ гэхэдэнь, хүбүүдэй түрсүүгүүд хооһон байшаба ааб даа. Харин Марусинь түрсүүг соогоо 45 һархяагтай болоһон байба гэхэ.

— Лагерьтаа хооһон амһартатай ерэхэдэтнай таанадта аягүй гүб даа, —гэжэ Маруся хэлээд, өөрынгөө суглуулһан һархяагуудые хүбүүдэй түрсүүг уруу бултынь хэжэрхибэ. Өөрөө хооһон үлөө. Бусажа ябахадаа, талааниинь боложо, Коля Андрюша хоёр һархяагай ургажа байһан газартай «мүргэлдэшэбэ». Тиигэжэ Коля хоёр һархяаг олоо, Андрюшань өөрынгөө абажа ябаһан һархяагуудые хоёр дахин олон болгобо. Ваня Петя хоёр харгыдаа тоомоо таһаралдаад, зарим һархяагаа гээжэрхиһэн байба хаш. Тоолоходонь Ваня хоёрые. Петинь Марусиһаа абаһан бүхы һархяагайнгаа аяар хахадынь гээгээ.

Эгээл һонин ушаралынь юун болооб гэхэдэ, тэдэнэй лагеряа хүрэжэ ерээд, тус тусайнгаа һархяагуудые тоолоожо үзэхэдэнь, бултанайхинь аб адли тэгшэ байба бшуу. Һархяагтай ушарһан энэ үзэгдэл тушаагаа нүхэдтөө эдэнэй хөөрэхэдэнь, тоо бодолгодо бэрхэ, ухаамай үхибүүн энэ асуудалые һонирхожо оробо. Тиихэдээ Марусиһаа эдэ хүбүүд тус тустаа анха түрүүн хэды һархяаг абаһан байгаа гээшэб гэжэ тодорхойлхо гэжэ шиидэбэ. Теэд хэды хэды байлтай гэшэб? Бодолгото болоод туршахада яанаб.

ЭНЕЭДЭН БЭШЭ, ХАНЯАДАН

Элдэбын түхэлэй скамейкэнүүд һүүлэй үедэ Сониевай ой ухаанһаа гарахаяа болибо. Үнгэржэ ерэхэдээ, тэдэнэрынь зүүдэндэнь харагдажа һалабагүй. Бүхы юумэндэ эсэгэ мэтэ һаналаа табижа, эхэ мэтэ энхэржэ ябаһан ахалагша инженерэй иигэжэ зүүдэлхэньшье буруу бэшэ. Теэд нэгэтэ!.. Оо даа, үнэхөөрөөшье жэгтэй гоё зүүдэ тэрэ хараа бэлэй. Зуун метр утатай гэшхүүр дархалуулаад... Аяар зуун метр гэжэ гү? Мүн даа, мүн. Бу гайхагты. Нэгэтэ зүүдэлхэдээ, тэрэ гэшхүүр өөдэө абиржа ябанаб гэжэ тухайлба. Хахад багтань арайл гэжэ хүрөөд, доошоо харахадань:

Юунэйхиие доошоо харанаш, тархиишни эрьсэхэл, өөдөө хараһан лэ зандаа абирыш, — гэжэ Эрхирэгэй совхозой МТМ-е даагша В. С. Мосоров һахы һалаг бабанажа, сүлөөгүй байба.

Өөдөө харахадань, аюулгүйе сахиха бригадые хүтэлбэрилдэг инженер Б. С. Шагжин түймэр саралгада хэрэглэдэг зэр зэмсэг барииихай, һарабшалан байжа харааншалаад:

— Одоошье жэгтэй гоё гэшхүүртэй болообди. Иимэ гэшхүүртэй байхадаа, ямаршье түймэр унтаргаажа шадахабди, — гэжэ дуугараадхиба.

— Тэрэньшье тэрэ гэлэй дөө! Харин совхозоймнай отделени болон бригаданууд тэрэ үндэрһөө бүгэдөөрэн харагдана гү, — гэжэ В. С. Мосоров асууба.

— Харагдангүй лахаб, бултыень хаража байнаб. Бүри саашадаа, Улаан-Үдэ, ЛВРЗ, авиационно завод харагданал, — гэбэ Б. С. Шагжин

— Һүүе, юугээ хэлэнэ, гээшэ бшни! Ойро тойронхи газарнуудта түймэр болоногүй гү? — гээд, В. С. Мосоровой абиржа захалхада, гэшхүүрынь найгалзаад, совхозой ахалагша инженер С. В. Сониев гэнтэ сошордон һэрибэ.

Жэгтэй гоё зүүдэ манажа хоноһондоо инженер гайхахын ехээр гайхаба. Тиигэбэшье үнөөхи хоёр метр утатай арбан хоёр скамейкэ ой ухаанһаань гарабагүй. Ойронь дэбхэлзэн ерээд, ёохор наада хатаржа байһандал һанагдаха юм.

Тус тустаа 59,5 мүнгэнэй сэнтэй скамейкэнүүдэй түүхые онгиргоодшье яахамнайб. Харин үнөөхи Б. С. Шагжинай хүтэлбэрилдэг бригадын бүтээжэрхиһэн зуун метр утатай скамейкын түүхэ бүришье һонирхолтой.

Дансанууд, документнүүд... Тооһо тортогто дарагдаһаншье һаа, наринаар ябталаатай хүбхэгэр зузаан саарһануудые онгилходо, скамейкэнүүдые (уташье, богонишье) хүүлэхын тула 38 түхэриг 28 мүнгэн совхозой жасаһаа түлэгдэһэн гэхэ.

Үнгэрһэн жэлэй ноябрь һарын документнүүдые онгилжо захалхадамнай, совхозой тоо бүридхэгшэд урда урдаһаа гэлиб-галиб харалсаадхиба. Ямаршье номергүй, һара, үдэршье тэмдэглэгдээгүй нэгэ саарһан (наряд) һаршаганан гарашаба. Бүхы дээрээ 442 түхэриг 93 мүнгэнэй сэнтэй 35 хайрсаг (рубильнигуудые халхалха), медицинын хэрэглэмжэдэ 20 хайрсаг, МТМ, хониной хорёо болон үнеэдэй байрада хэрэглэгдэхэ 17 вентилятор гэхэ мэтын юумэн хэгдэһэн нэрэтэй. Иигээд дүүрэшоо һэн гү? Үгы даа. Дүшэн хүнэй хүдэлхэ МТМ болон гаражай зарим газарнуудые дулаасуулагдаһан суутай. Энэньшье тэрэ нарядта хабсарагдахаа мартагдаагүй бэлэй. Гадна тэрэ мүнгэнһөө түймэр унтаргаалгада хэрэглэгдэхэ насос болон пеэшэнүүд заһагдаһан намтартай.

Үшөө нэгэ саарһан (наряд) бултагашан гарашаба. Зэмэгүйгөө уридшалан ойлгоһон тоо бүридхэгшэд урда урдаһаа харалдабагүй. Номер, һара, үдэрыньшье нарядтань баһа үгы. Бүхы дээрээ 1259 түхэриг 77 мүнгэнэй сэнтэй насосно скважинануудые (хонидой ферма бүхэндэ) бэлдэхые, подстанцинуудые хорёолхые, мүн бэшэшье ажал хэхые түсэблэһэн байгаа.

Тоо бүридхэлгэдэ ахиршаг хүнэй ухаагаа төөримэ үнөөхи хоёр саарһаханиие (наряд) соо нэбтэ шэнжэлээд үзэхэдэ, адли тэгшэ ажал хэһэн хүнүүдэйнь салин ондо ондоо байшаба. Жэшээнь, слесарьнууд Даши Эрдынеев, Ф. Н. Баранов гэгшэд долоон часай хорин табан үдэр хүдэлһэн аад, Даши Эрдынеевынь оройдоо 50 түхэригэй, хоёрдохинь (Ф. Н. Баранов) 110 түхэригэй салинда хүртэһэн байна.

Юундэ?..

Эрхирэгэй совхозой ахалагша инженер С. В. Сониев, МТМ-е даагша В. С. Мосоров, хүдэлмэришэдэй аюулгүйе сахидаг инженер Б. С. Шагжин урда урдаһаа бэлтылдэн харалсаад, ээм мүрөө хабшаа бэлэй.

Бодотоор шалгажа үзэхэдэ, фельетоноймнай эхиндэ дурсагдаһан скамейкэнүүд, үнөөхи зуун метр утатай гэшхүүр болон бусадшье юумэн хэгдээгүй гэжэ элирбэ. Теэд юу хэһэнэй түлөө наряд хаагаад, бухгалтеридэ тушаагаа юм?

Инженер С. В. Сониев МТМ-е даагшын урдаһаа сухалтайгаар хүлзэн хараад:

— Би шамда найдаа һэмнайб, —гэжэ шэшэрһэн хоолойгоор дуугарба.

Дээрэ дурсагдаһан хүдэлмэришэдэй хэһэн хүдэлмэриие баталжа, нарядуудта гараа табиһан В. С. Мосоров баруун гарайнгаа долёобор хурга ёдойлгоод:

— Найдаа һэмнайб гэжэ гү? Теэд шалгахаа яагаа хүмнии, — гэжэ хилгааһан нарин хоолойгоор пишаганан дуугарба.

Тэрэ хоёрэй зүрилдөөтэ хөөрөөн тиигэд гээд лэ дүүрээгүй. Үглөөдэрынь, тиигэд нүгөөдэрынь тоосолдооншье һаа, бэе бэеэ энгэрдэлдэнгүй, зэмэеэ мэдэрэлсэнгүй тараа һэн. Хүдэлмэришэдэй аюулгүйе сахидаг инженер Б. С. Шагжинай уһан худалаар хэлэхэдэ найдаад, наряд дээрэ гараа табиһан В. С. Мосоров ахалагша инженерэйдэ һахы һалаг юумэ гүйжэ ерэбэ.

— Юун болооб, түймэр болошоо гү? — гэжэ ахалагша инженер зүг татан асууба.

— Юун түймэр гэжэ? Үнөөхи Шагжин гэдэгнай совхозһоо тэрьедэжэ арилшоол. Яаха болонобибди? — гэжэ шэшэрэн һагад дуугархадань, С. В. Сониевай шарай хараһаар байтар хубилнюо һэн.

— Нохой, тэрьедээ гү?!

— Тиигээ.

— Теэд хаана мүнөө ажалланаб?

— Шүдхэр мэдэбэ.

Сэхыень хэлэхэдэ, ахалагша инженер нэгэ һомоор хоёр шандага алаха гэһэн түсэбтэй байгаа. Нэгэдэхеэр, хүдэлмэришэдэй аюулгүйе сахиха талаар зарим тэды юумэн хэгдээ гэжэ нюдэ халхалһан болоно. Хоёрдохеёр, хүдөө ажахын техникэ заһалгада мүнгэн ехээр гаргашалагданагүй, алмагдана гэжэ һаймһархаа һанаа. Гурбадахяар, хүдэлмэришэдтэ саг үргэлжэ һайниие хүсэжэ, онсо өөрын аргаар гү, али өөрын үүсхэлээр материальна талаар тэдэниие урмашуулааб гэжэ «сээжэ үбсүүгээ» ёбордог байгаа. Ганса С. В. Сониевай зэмээр ямаршье үндэһэ баримтагүйгөөр 1785 түхэриг хүнүүдтэ түлэгдэһэн байна.

Сониевта адлирхуу хүнүүд Эрхирэгэй совхоздо үнөөншье дайралдана. Жэшээнь, прораб Эрдэни Доржиевич Демчиковэй зэмээр 735 түхэриг үлүү мүнгэн түлэгдөө. Бани барюулхадаа, энэ тэрэ юумэ хэгдээ гэһэн тоо, баримтануудые огторгойһоо абажа бэшээд, наряд баталхадаа, баруун гарынь халташье һалганаагүй һэн. Гадна ахалагша инженерэй уялга саг зуура дүүргэһэн Г. Д. Доржиев ямаршье тоо, баримтагүйгөөр совхозой жасаһаа 660 түхэриг түлүүлһэн байна.

Ахалагша инженерэй харгыгаар зарим залуу мэргэжэлтэд ябахаа һанана. Гүрэнэй зөөри үбэршэлхэ дуратай С. В. Сониевта урдань хэды дахин ажаглалта хэгдэһэн байха. Теэд...

Хэрбээ совхозой дирекциин, ахалагша бухгалтерай талаһаа саг үргэлжэ шалгалтын хэгдэдэг һаа, дээрэ дурсагдаһан мэхэшэд зоргоороо аашалалдахагүй бэлэй. Тиихэдэ директор бухгалтераа ерүүлээд:

— Ихэдээ юун боложо байнаб? Эшхэбтэр гээшэнь. Шалгахаа, хинахаа яанабта? — гэжэ зандарба. «Би зэмэтэйб» гэжэ зэмэеэ мэдэрһэн Д. Л. Вампилов кабинедтээ орохотойгоо хамта ахалагша экономистаа дуудажа ерүүлээд:

— Безо-образие, юугээрээ хаража, хайшан гэжэ шалгажа, хинажа байдаг хүмши! — гэжэ гаширба. Ахалагша экономист А. А. Хореев гансата шарайгаа хубилгаад, уруу дуруу юумэ кабинедтээ оро хотойгоо хамта совхозой отделениинүүдтэ хонходожо, тэндэхи тоо бүридхэгшэдые хараажа оробо.

«Үлүү хараад, булуу химэлээ» гэлсэдэг. Теэд үлүү юумэндэ дуратайшуулай нэгэн ахалагша экономистын дали доро хүдэлдэг байшоо. Тиигэжэ Е. Д. Вампилова заочно сессидээ ошохом гэжэ шалтаглаад, һарынгаа салинһаа үлүү 164 түхэриг совхозой жасаһаа һэмээхэнээр һуулиба. Ахалагша экономист (А. А. Хореев) ээлжээтэ амаралтадаа гарахадаа, 115 түхэриг үлүү мүнгэ туһаламжа болгон, абяагүйхэнээр абаһан гэхэ.

Үлүү зөөридэ уланхатадаг хүнүүдые хаһа сагтань хинахын тула гансашье найдаха бэшэ, харин шанга гэгшээр шалгажа шадаха хэрэгтэй.

БУДАМШУУ.

ПРАВДА БУРЯТИИ МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

Нэгэдэхи хуудаһанда: 1969 оной Майн 1-дэ зорюулжа КПСС-эй ЦК-гай гаргаһан уряанууд.

Хоёрдохи хуудаһанда: «Уһалагдадаг газарһаа — баян ургаса» гэһэн В. Большаковой статья. КПЧ-гэй ЦК-гай пленумэй материал.

Гурбадахи хуудаһанда: Буряадай уран зохёолшодой VI съездын материалнууд.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: хилын саанаһаа абтаһан мэдээсэлнүүд. Спортын һонин.

СЭНХИ[...] ЭКРАНУУД[...]

14 часһаа 18 час [...] Москваһаа дамжуулга[...] минутаһаа орон доторх[...] 14.20 минутаһаа үхибү[...] рюулагдаһан дамжуулга[...] һаа «Матэ Борш» гэһэн [...] зионно уран һайхан[...] (I—II сери). 16.45 [...] эдиршүүлдэ зорюулагд[...] жуулга. 18 часһаа «Жа[...] һэн уран һайханай [...] 19.30 минутаһаа 24 ча[...] тэр Москваһаа дам[...] 19.35 минутаһаа «Лени[...] һан нангин газарнууда[...] дамжуулга. 20 часһаа [...] наадалгаар СССР-эй түрү[...] ри эзэлхын түлөө эхил[...] дэн харуулагдаха. Энд[...] так», ЦСКА командануу[...] залга дамжуулагдаха. 22 [...] нутаһаа «Театрай [...] тай уулзалга» гэһэн [...]

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУ[...]

Манай адрес, телефону[...]

г. УЛАН-УДЭ, ул. Ленина, 35. Телефоны: редактора—[...] приёмная—54-93, зам. редактора—68-08, зам. редак[...] 82-62, ответ. секретаря—50-52, зам. ответ. секретаря—[...] отделы: партийной жизни—60-91, сельского хозяйства—[...] 63-86, пропаганды и агитации—56-23, промышлен[...] строительства—61-35, советского строительства и быта—[...] культуры и школ—60-21, писем и рабселькоров—67-81[...] формации—34-05, общественная приёмная—56-62, [...] бюро—57-63, фотолаборатория—33-61.

Гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при [...] те Министров БурАССР.

Н-04461. Зак. № [...]